

**Juvan kunnan
varhaiskasvatussuunnitelma
2026**

Nimi	Juvan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2026
Kunta	Juva
Hyväksymispäivämäärä	26.5.2026
Julkaistu	24.8.2026

SISÄLTÖ

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja sitä tarkentava varhaiskasvatuksen suunnittelu.	1
1.1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.	2
1.2. Varhaiskasvatuksen paikallinen suunnittelu.	2
1.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.	4
1.4. Paikallisesti tarkennettavat asiat.	6
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.	8
2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	8
2.2. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot.	13
2.3. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua.	16
2.4. Arvoperusta.	17
2.5. Oppimiskäsitys.	20
2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus.	20
2.7. Laaja-alainen osaaminen.	22
2.7.1. Ajattelu ja oppiminen (001).	23
2.7.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (002).	24
2.7.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (003).	24
2.7.4. Monilukutaito (004).	25
2.7.5. Digitaalinen osaaminen (005).	26
2.7.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen (006).	26
2.8. Paikallisesti tarkennettavat asiat.	27
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.	28
3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet.	30
3.1.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä.	31
3.1.2. Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö.	32
3.1.3. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.	33
3.1.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus.	34
3.1.5. Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa.	35
3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.	36
3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.	38
3.3.1. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.	38
3.3.2. Yhteistyö eri tahojen kanssa.	39
3.4. Paikallisesti tarkennettavat asiat.	40
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen.	41

4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys.	41
4.2. Pedagoginen dokumentointi.	42
4.3. Monipuoliset työtavat.	44
4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä.	44
4.5. Oppimisen alueet.	46
4.5.1. Kielten rikas maailma (001).	47
4.5.2. Ilmaisun monet muodot (002).	49
4.5.3. Minä ja meidän yhteisömme (003).	50
4.5.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni (004).	52
4.5.5. Kasvan, liikun ja kehityn (005).	54
4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.	55
4.6.1. Kaksikielinen varhaiskasvatus.	58
4.7. Paikallisesti tarkennettavat asiat.	59
5. Lapsen tuki.	60
5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut.	60
5.2. Yhteistyö tuen aikana.	62
5.2.1. Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö.	63
5.2.2. Monialainen yhteistyö.	63
5.2.3. Varhennettu oppivelvollisuus ja siihen liittyvä yhteistyö.	64
5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa.	65
5.3.1. Yleinen tuki.	66
5.3.2. Tehostettu tuki.	67
5.3.3. Erityinen tuki.	68
5.3.4. Tuen muodot.	69
5.4. Lapsen tuen arviointi.	71
5.5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana.	71
5.6. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista.	73
5.7. Paikallisesti tarkennettavat asiat.	75
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus.	79
6.1. Paikallisesti tarkennettavat asiat.	79
7. Arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa.	80
7.1. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen.	80
7.2. Paikallisesti tarkennettavat asiat.	81

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja sitä tarkentava varhaiskasvatuksen suunnittelu

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain¹ perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan varhaiskasvatusta suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan tämän määräyksen mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki², on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti³. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys⁴. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Tämä perusteasiakirja on laadittu inklusion periaatteiden mukaisesti, joita tarkastellaan erityisesti arvoperustaa käsittelevässä luvussa 2, toimintakulttuurin näkökulmasta luvussa 3 ja lapsen tuen näkökulmasta luvussa 5. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten kehityksestä, oppimisesta ja hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksellinen tasa-arvo ja laatu sekä luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän säädöspohjan muodostavat varhaiskasvatuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Ohjausjärjestelmän eri osat uudistuvat, jotta varhaiskasvatuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset varhaiskasvatusta ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan varhaiskasvatuksen tehtävää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusia tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja sitä suunnitellaan paikallisesti. Paikallista suunnittelua toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrää varhaiskasvatuksen järjestämisestä sekä pedagogisista tavoitteista varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöistä⁵.

1 Varhaiskasvatuslaki (540/2018)

2 Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998)

3 Varhaiskasvatuslaki 3 §

4 HE 148/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta, s. 30–31

5 Varhaiskasvatuslaki 21 ja 23 §

1.1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka⁶.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä⁷.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja henkilöstöä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Jokaisen luvun päätteeksi on koottu paikallisesti tarkennettavia asioita, jotka ohjaavat varhaiskasvatuksen paikallista suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selvittää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Tässä perusteasiakirjassa tarkoitetaan varhaiskasvatuksen järjestäjällä⁸ kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa, jos ei erikseen muuta mainita. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

1.2. Varhaiskasvatuksen paikallinen suunnittelu

Varhaiskasvatuksen paikallisessa suunnittelussa on otettava huomioon tämän perusteasiakirjan määräykset ja sisällöt. Varhaiskasvatusta suunnitellaan siten, että suunnittelu ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Varhaiskasvatuksen järjestäminen sisältää varhaiskasvatuksen suunnittelun lisäksi varhaiskasvatuksen toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen. Paikallinen suunnittelu on strateginen ja pedagoginen työväline, joka tarkentaa varhaiskasvatuksen järjestäjän toimintaa ja toimipaikkojen työtä. Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi laatia tavoitteellisen varhaiskasvatuksen järjestämisen tueksi paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman⁹.

Paikallista suunnittelua tehdessä huomioidaan paikalliset erityispiirteet, eri toimintamuodot, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikallista suunnittelua voidaan tehdä eri varhaiskasvatuksen järjestäjien yhteistyönä. Paikallinen suunnittelu voi tarkentaa valtakunnallisia perusteita ja paikallisessa suunnittelussa tulee noudattaa lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämiä tavoitteita tai sisältöjä.

Varhaiskasvatuksen suunnittelussa otetaan huomioon paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma¹⁰
- kotoutumissuunnitelma¹¹
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma¹²

6 Varhaiskasvatuslaki 2 §

7 Varhaiskasvatuslaki 21 §

8 Varhaiskasvatuslaki 1 §

9 HE 111/2024 vp

10 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)

11 Laki kotoutumisen edistämisestä (681/2023) 16 § ja 18–23 §

12 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 b § ja Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 a §

- mahdollinen kestävän kehityksen suunnitelma ja kulttuurikasvatussuunnitelma.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä varmistaa ja antaa edellytykset varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnitella, toteuttaa, arvioida ja kehittää varhaiskasvatusta paikallisesti.

Lapsille ja huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (ks. lisää arvioinnista luvussa 7). Lasten näkemykset on selvitettävä ja otettava huomioon¹³ varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajille annetaan mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja kehittämiseen. Paikallisen suunnittelun yhteydessä tehdään yhteistyötä kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien asiantuntijoiden ja viranomaisten kanssa (luku 3.3).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii, että paikallisessa suunnittelussa huomioidaan suomen kielellä, ruotsin kielellä ja saamen kielellä järjestettävä varhaiskasvatus¹⁴. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen järjestäjä huomioi suunnittelussa myös muilla kielillä¹⁵ annettavan varhaiskasvatuksen.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹⁶. Paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallista varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardasta¹⁷ tuotettua arviointitietoa sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen¹⁸ tuottamia arviointityökaluja. Arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 7.

Juvan Kunta

Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen Juvan kunnassa

Juvan kunnan varhaiskasvatussuunnitelman laaditaan ja hyväksytään suomen kielellä. Suunnitelma laaditaan alueellisena suunnitelmana Juvan kunnalle. Juvan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan Opetushallituksen julkaiseman asiakirjan yhteydessä se julkaistaan Opetushallituksen sähköisessä järjestelmässä (e-perusteet). Varhaiskasvatussyksiköissä suunnitelma on nähtävillä myös paperisena versiona. Päävastuu Juvan kunnan varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja päivittämisestä on varhaiskasvatusjohtajalla yhdessä henkilöstön kanssa. Huoltajat ja lapset osallistuvat suunnitelman arviointiin ja kehittämiseen antamansa palautteen perusteella. Juvan Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on kuntatasoinen ja se velvoittaa henkilöstöä toimimaan suunnitelman mukaisesti kaikissa kunnan varhaiskasvatuspalveluiden toimintamuodoissa ja toimipaikoissa. Juvan kuntastrategian visio, toiminta ja painopisteet luovat pohjan Juvan kunnan

¹³ Varhaiskasvatuslaki 20 §

¹⁴ Varhaiskasvatuslaki 8 §

¹⁵ HE 40/2018

¹⁶ Varhaiskasvatuslaki 24 §

¹⁷ Varhaiskasvatuslaki 65–73 §

¹⁸ Laki kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013)

varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiselle. Varhaiskasvatus on osa sivistyspalveluita, joihin kuuluvat myös lasten ja nuorten koulutus sekä vapaa-aikapalvelut.

Pedagogiikkaa toteutetaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa siten, että lapsen päivästä muodostuu eheä kokonaisuus. Toiminta on tavoitteellista ja suunnitelmallista koko päivän ajan. Totutut toimintatavat ja rakenteet arvioidaan sekä suunnitellaan vastaamaan joustavaa kokopäiväpedagogiikkaa.

Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet ovat linjassa seuraavien Juvan kunnan ohjaavien asiakirjojen kanssa:

-Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 ja sitä tarkentava paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

-Juvan kuntastrategia 2026–2030

-Juvan hyvinvointisuunnitelma 2026–2030

-Juvan kunnan yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma

1.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma¹⁹. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu²⁰ ja tarpeet. Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa²¹. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia (luku 4.2). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista²².

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa²³.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen

¹⁹ Varhaiskasvatuslaki 23 §

²⁰ Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 148/2021 s. 34

²¹ Varhaiskasvatuslaki 23 §

²² HE 148/2021, s. 34

²³ Varhaiskasvatuslaki 23 §

sosionomin²⁴ osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja²⁵ osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi osallistua perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin osallistuvat tarvittaessa myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot²⁶.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki, sen toteuttaminen sekä tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma²⁷. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan²⁸. Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti. Varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy²⁹. Lapsen tuen tarvetta sekä tuen riittävyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta on arvioitava ja suunnitelmaa päivitettävä aina tuen tarpeen muuttuessa. Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti³⁰. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti pedagogiselle toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin, toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat pedagogiset tavoitteet toiminnalle sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot lapsen mahdollisesta lääkehoitosuunnitelmasta
- lapsen mielipiteet sekä henkilöstön ja huoltajan yhteisistä keskusteluista nousseet keskeiset näkemykset
- suunnitelman laatija ja suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä³¹. Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä³² oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen

24 Varhaiskasvatuslaki 23 §

25 Varhaiskasvatuslaki 15 d §

26 Varhaiskasvatuslaki 23 § ja HE 148/2021 s. 34

27 Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 8 §

28 Varhaiskasvatuslaki 41 §

29 Varhaiskasvatuslaki 23 §

30 Varhaiskasvatuslaki 15 e §

31 Varhaiskasvatuslaki 40 §

32 Varhaiskasvatuslaki 41 §

toteutuminen. Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä³³.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan tässä luvussa ja muualla tässä perusteasiakirjassa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkentaa paikallisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen käytännöt.

Juvan Kunta

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin liittyvät käytännöt Juvan kunnassa

Lapsen varhaiskasvatus alkaa perheen ohjauksella varhaiskasvatuksen palveluihin. Monimuotoisella palveluohjauksella varmistetaan, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Jokainen varhaiskasvatuksen työntekijä antaa neuvontaa ja ohjausta huoltajille omalla työpaikallaan.

Juvan kunnassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään myös joka toimintakauden alussa. Varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa ja arvioidaan vähintään kerran vuodessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan sähköisesti Opetushallituksen mallilomakkeeseen Daisy-toiminnanohjausjärjestelmässä. Päiväkodissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin osallistuu ryhmän henkilökunta, ja sen laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Perhepäivähoidossa hoitajat käyvät keskustelun huoltajien kanssa ja kirjaavat suunnitelmat. Perhepäivähoidossa olevien lasten varhaiskasvatussuunnitelmista vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Lapsen siirtyessä esiopetukseen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma arkistoidaan ja säilytetään pysyvästi. Arkistoinnissa noudatetaan "Kansallisarkiston varhaiskasvatuksen pysyvästi säilytettävät asiakirjat ja niiden säilytysmuodot" -ohjeita.

1.4. Paikallisesti tarkennettavat asiat

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii, että paikallisessa suunnittelussa noudatetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Järjestäjä tarkentaa paikallisen suunnittelun avulla lain velvoittamista sekä tässä asiakirjassa määrättävistä asioista, sopii tarvittavien tahojen kanssa yhteisistä toimintatavoista ja konkretisoi varhaiskasvatuksen toteuttamista, arviointia ja kehittämistä toimipaikoissa. Paikallisen suunnittelun avulla järjestäjä huolehtii tavoitteellisen varhaiskasvatuksen toteutumisen edellytyksistä varhaiskasvatuksen toimipaikoissa ja lapsiryhmissä.

33 Varhaiskasvatustaki 41 § sekä esimerkiksi laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä varhaiskasvatuksen paikallisessa suunnittelussa tarkennetaan. Paikallisesti määritellään, mitkä asiat vaativat järjestäjän osalta myös päätöksen tekemistä.

Paikallista suunnittelua tehdessä varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkentaa miten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden määräystä toteutetaan. Paikallisesti tarkennetaan

- miten paikallisessa suunnittelussa huomioidaan suomen kielellä, ruotsin kielellä ja saamen kielellä järjestettävä varhaiskasvatus sekä tarvittaessa muilla kielillä annettava varhaiskasvatus
- millaista paikallisen suunnittelun rakennetta käytetään. Jos varhaiskasvatuksen järjestäjä laatii paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman, voi sen tehdä kokonaan tai osittain järjestäjä-, yksikkö-, toimipaikka-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisena tai alueellisina suunnitelmoina
- miten paikalliset erityispiirteet, varhaiskasvatuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat paikalliset suunnitelmat otetaan huomioon
- miten varhaiskasvatuksen järjestäjä varmistaa, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on edellytykset osallistua paikalliseen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen
- miten lapset ja huoltajat osallistuvat varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin toimipaikassa
- miten lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa, arvioitaessa ja kehitettäessä selvitetään ja otetaan huomioon lapsen mielipide ja toivomukset
- miten huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen prosessi paikallisesta näkökulmasta. Järjestäjä määrittelee lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, seurantaan ja arviointiin liittyvän yhteistyön ja vastuut varhaiskasvatuslain sekä tämän perusteasiakirjan mukaisesti. Lisäksi tarkennetaan, miten huoltajille annetaan mahdollisuus valmistautua keskusteluun hyvissä ajoin sekä miten lapsen näkemykset otetaan huomioon lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa
- miten yhteistyö toteutetaan esiopetuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa
- varhaiskasvatuksen salassa pidettävien tietojen käsittelyyn ja säilyttämiseen liittyvät käytännöt
- varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömien tietojen siirtämiseen ja vaihtamiseen liittyvät käytännöt sekä niihin liittyvät yhteistyökäytännöt
- miten paikallisesta suunnittelusta viestitään.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä ja eriarvoistumista. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä³⁴ sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina³⁵. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustlain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana³⁶. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen³⁷ koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla³⁸.

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti³⁹. Varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisia⁴⁰ ovat kunnan tai kuntayhtymän järjestämän ja tuottaman varhaiskasvatuksen osalta Lupa- ja valvontavirasto. Yksityisen palveluntuottajan ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta⁴¹ vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, sekä Lupa- ja valvontavirasto. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ilmoitusvelvollisuus huomauttaa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa, ja ilmoituksen vastaanottaneen varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnasta vastaavan henkilön tulee viivytyksettä käynnistää tarvittavat toimet epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan poistamiseksi.

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä⁴². Muista kielistä määrätään luvussa 4.6.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet⁴³ perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatustlakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös

34 Varhaiskasvatustlaki 3 §

35 Varhaiskasvatustlaki 5 § 4 momentti

36 Varhaiskasvatustlaki 1 §

37 Varhaiskasvatustlaki 12 §

38 Varhaiskasvatustlaki 1 ja 12 §

39 Varhaiskasvatustlaki 5 § 2 momentti

40 Varhaiskasvatustlaki 50, 52 ja 53 §

41 Varhaiskasvatustlaki 50 ja 52 §

42 Varhaiskasvatustlaki 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 89

43 Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

hallintolakia⁴⁴ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta⁴⁵. Suomen perustuslain⁴⁶ mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki⁴⁷, tasa-arvolaki⁴⁸, Euroopan ihmisoikeussopimus⁴⁹, YK:n lapsen oikeuksien sopimus⁵⁰, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista⁵¹, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista⁵² sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet⁵³.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea⁵⁴, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä⁵⁵. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta. Varhaiskasvatuksen järjestäjän on tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa lapsen tarvitseman tuen ja palvelujen⁵⁶ kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi (katso luku 3.3).

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea (myöhemmin lapsen tuki) ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan varhaiskasvatuslakia⁵⁷, sosiaalihuoltolakia⁵⁸, vammaispalvelulakia⁵⁹, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia⁶⁰ ja terveydenhuoltolakia⁶¹ sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen suunnittelun ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain⁶² mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

1. edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
3. toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4. varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
5. turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;

44 Hallintolaki (434/2003)

45 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

46 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

47 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

48 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

49 Euroopan ihmisoikeussopimus 1990

50 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

51 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

52 YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

53 Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

54 Varhaiskasvatuslaki 15 a §

55 Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

56 Varhaiskasvatuslaki 7 §

57 Varhaiskasvatuslaki 15 a §

58 Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

59 Vammaispalvelulaki (675/2023)

60 Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)

61 Terveystieteiden tutkimuskeskus (1326/2010)

62 Varhaiskasvatuslaki 3 §

6. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
7. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8. kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
10. toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille⁶³ varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa myös jo ennen kuin lapselle haetaan⁶⁴ varhaiskasvatuspaikkaa. Huoltajalle on annettava mahdollisuus⁶⁵ osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen. Lisäksi huoltajalle annetaan mahdollisuus saada tietoa lapsen varhaiskasvatuspäivästä. Huoltajan osallistumisesta lapselle mahdollisesti annettavan tuen suunnitteluun ja arviointiin kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan⁶⁶. Tämä tulee ottaa huomioon paikallisten suunnitelmien laatimisessa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys⁶⁷. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu⁶⁸. Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta tarkennetaan luvussa 6.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksista annettuja säädöksiä⁶⁹. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja⁷⁰. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa⁷¹.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat lait. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä⁷² suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla (Luku 3.1). Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä⁷³ opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, lastenneuvolatoiminnasta ja muusta

63 Varhaiskasvatuslaki 16 §

64 Varhaiskasvatuslaki 17 §

65 Varhaiskasvatuslaki 20 §

66 Varhaiskasvatuslaki 7 §

67 Varhaiskasvatuslaki 10 §

68 Varhaiskasvatuslaki 11 §

69 Varhaiskasvatuslaki 25–33 § ja 75 § ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

70 Varhaiskasvatuslaki 25 §

71 Varhaiskasvatuslaki 75 §

72 Varhaiskasvatuslaki 10 §

73 Varhaiskasvatuslaki 7 §

terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä⁷⁴.

Juvan Kunta

Juvan kuntastrategia ja arvot

Varhaiskasvatuksen rooli Juvan strategian toteuttamisessa

Varhaiskasvatus on tärkeä osa Juvan kunnan elinvoimaa, hyvinvointia ja tulevaisuutta. Laadukkaat varhaiskasvatuspalvelut tukevat lasten kasvua, oppimista ja turvallista arkea sekä mahdollistavat suJuvan perhe-elämän ja työssäkäynnin. Samalla varhaiskasvatus rakentaa yhteisöllistä, hyvinvoivaa ja vetovoimaista Juvaa, jossa kaikenikäisten on hyvä elää ja toimia. Varhaiskasvatus luo turvallisen ja kannustavan kasvuympäristön, jossa lapsi saa kasvaa, oppia ja osallistua omana itsenään. Varhaiskasvatuksen arjessa näkyvät kunnan strategiset tavoitteet niin yrittäjyyden, hyvinvoinnin kuin kulttuurin ja luonnon arvostamisen kautta. Juvan vision mukaisesti tavoitteena on rakentaa elinvoimaista ja sujuvaa arkea kaikenikäisille. Toiminnan perustana ovat Juvan kunnan arvot: vastuullisuus, yrittäjyys ja yhdessä tekeminen.

Liikkuva Juva 2026-2028 varhaiskasvatuksessa

"Aktiivinen arki ja liike yhdistää ja rakentaa hyvinvointia"

Varhaiskasvatuksessa liikunta ja aktiivinen arki ovat osa jokapäiväistä toimintaa. Liikkuminen tukee lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä vahvistaa iloa, osallisuutta ja yhdessä tekemistä. Tavoitteena on, että jokainen lapsi saa päivittäin myönteisiä kokemuksia liikkumisesta omista lähtökohdistaan käsin. Varhaiskasvatuksessa kannustetaan lapsia monipuoliseen arkiliikuntaan sekä aktiiviseen elämäntapaan. Päivittäiseen toimintaan kuuluu sisä- ja ulkoliikuntaa, leikkiä, retkeilyä, liikunnallisia oppimisympäristöjä sekä ohjattua ja omaehtoista liikkumista. Liikkuminen toteutuu luonnollisena osana arkea niin pihalla, lähiluonnossa kuin erilaisissa oppimisympäristöissä. Juvan luonto ja lähiympäristö tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia liikkumiseen ja elämyksiin kaikkina vuodenaikoina. Metsäretket, luontopolut, pihaleikit, talviliikunta ja ympäristössä liikkuminen vahvistavat lasten motorisia taitoja, luontosuhdetta ja hyvinvointia. Samalla lapset oppivat toimimaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja löytää itselleen mielekästä tekemistä. Liikunnan iloa rakennetaan kannustavassa ja turvallisessa ilmapiirissä, jossa onnistumisen kokemukset, yhdessä tekeminen ja lapsen osallisuus ovat keskeisiä. Yhteistyötä tehdään huoltajien, liikunta- ja kulttuuritoimijoiden sekä muiden yhteistyötahojen kanssa lasten hyvinvoinnin ja aktiivisen elämäntavan tukemiseksi. Varhaiskasvatus edistää omalta osaltaan liikkuvaa ja hyvinvoivaa Juvaa, jossa aktiivinen arki kuuluu kaikille lapsille.

Elämysten Juva varhaiskasvatuksessa

"Kestävä luonto- ja kulttuurimatkailun kohde Saimaalla"

74 Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 25 § (88/2010) ja 25 a § (1302/2014)

Juvan luonto, kulttuuri ja lähiympäristö ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Lapset liikkuvat, retkeilevät ja oppivat luonnossa ympäri vuoden. Metsät, vesistöt ja lähiympäristö tarjoavat mahdollisuuksia tutkimiseen, elämyksiin ja rauhoittumiseen. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten luontosuhdetta sekä opetellaan kestävä elämäntapaa arjen teoissa. Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen, ympäristöstä huolehtiminen ja vastuullinen toiminta ovat osa jokapäiväistä kasvatusta. Kulttuurikasvatus toteutuu yhteistyössä kirjaston, kulttuuritoimijoiden ja paikallisten yhteisöjen kanssa. Varhaiskasvatuksen yksiköt ja perhepäivähoitajat vierailevat kirjastossa satutunneilla, tapahtumissa ja lukutuokioissa. Kirjallisuus, musiikki, taide, draama ja paikalliset perinteet rikastuttavat lasten arkea ja vahvistavat kulttuurista osaamista. Tavoitteena on, että lapset kokevat Juvan turvallisena, yhteisöllisenä ja elämyksellisenä kotipaikkana, jossa luonto, kulttuuri ja hyvinvointi kulkevat yhdessä.

Hyvinvoiva Juva kaikenikäisille varhaiskasvatuksessa

"Hyvä ja turvallinen elämä kaikissa elämänvaiheissa"

Varhaiskasvatuksessa rakennetaan lasten hyvinvointia turvallisen arjen, pysyvien ihmissuhteiden ja myönteisen oppimisympäristön kautta. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Toiminnassa painottuvat leikki, liikkuminen, osallisuus, tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä terveelliset elämäntavat. Liikkuva Juva toimintamalli näkyy aktiivisena arkena, ulkoiluna, retkeilynä ja monipuolisena liikkumisena päivittäin. Varhaiskasvatus tukee lapsiperheiden hyvinvointia yhteistyössä huoltajien sekä muiden lasten ja perheiden kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Tavoitteena on suJuva arki, turvallinen kasvuympäristö ja hyvinvoiva lapsi. Varhaiskasvatuksessa kehitetään toimintaa yhdessä lasten, huoltajien ja henkilöstön kanssa. Osallistuminen ja vaikuttaminen ovat osa jokapäiväistä toimintaa.

Yrittäjyyden ja työpaikkojen Juva

"Vireässä kunnassa yrittäminen ja työn tekeminen sujuu"

Varhaiskasvatus tukee kunnan elinvoimaa tarjoamalla laadukkaita, turvallisia ja joustavia palveluita lapsiperheiden erilaisiin tarpeisiin. Toimiva varhaiskasvatus mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin, opiskelun ja yrittäjyyden sekä helpottaa perheiden arjen sujuvuutta. Monipuoliset palvelumuodot, kuten päiväkotitoiminta, perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatus sekä vuorohoito, vastaavat erilaisiin elämäntilanteisiin. Vuorohoidon avulla kunta tarjoaa perheille mahdollisuuden tehdä vuorotyötä ja harjoittaa yrittäjyyttä myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin, mikä tukee perheiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua työelämään.

Varhaiskasvatuksessa huolehditaan myös henkilöstön hyvinvoinnista ja osaamisesta. Hyvinvoiva ja motivoitunut henkilöstö luo turvallisen ja kannustavan kasvuympäristön lapsille sekä vahvistaa palveluiden laatua ja jatkuvuutta. Työyhteisöissä panostetaan yhteistyöhön, avoimeen vuorovaikutukseen ja ammatilliseen kehittymiseen. Näin Juva näyttäytyy houkuttelevana työnantajana ja kuntana, jossa arvostetaan kasvatuksen ja opetuksen ammattilaisia. Paikallisuus, yhteisöllisyys ja lasten osallisuus vahvistavat lasten ymmärrystä omasta kotikunnastaan sekä luovat pohjaa aktiiviselle kansalaisuudelle ja tulevaisuuden työelämätaidoille.

Vastuullisuus

Varhaiskasvatuksessa vastuullisuus näkyy turvallisena arkena, lasten hyvinvoinnista huolehtimisena sekä kestävä elämäntavan edistämisenä. Jokainen lapsi kohdataan arvostavasti ja yhdenvertaisesti. Toiminnassa huomioidaan lasten yksilölliset tarpeet sekä tuetaan kasvua, oppimista ja hyvinvointia yhteistyössä huoltajien kanssa. Vastuullisuus näkyy myös ympäristökasvatuksessa. Lapset tutustuvat luontoon ja harjoittelevat arjessa kestävä elämäntavan taitoja, kuten kierrätystä, luonnon kunnioittamista ja ympäristöstä huolehtimista. Tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja ymmärrystä omien tekojen vaikutuksista ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan myös henkilöstön hyvinvoinnista, osaamisesta ja turvallisesta työympäristöstä. Hyvinvoiva henkilöstö luo lapsille turvallisen ja myönteisen kasvuympäristön.

Yrittäjyys

Varhaiskasvatus tukee kunnan elinvoimaa mahdollistamalla perheiden sujuvan arjen, työssäkäynnin ja opiskelun. Laadukkaat ja joustavat varhaiskasvatuspalvelut vastaavat perheiden erilaisiin tarpeisiin ja tukevat kuntalaisten hyvinvointia. Yrittäjämäinen toimintatapa näkyy varhaiskasvatuksessa aktiivisuutena, ratkaisukeskeisyytenä, joustavuutena ja rohkeutena kehittää toimintaa yhdessä. Lapsia kannustetaan kokeilemaan, oivaltamaan, ilmaisemaan ajatuksiaan sekä toimimaan yhdessä muiden kanssa. Näin vahvistetaan tulevaisuudessa tarvittavia vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ongelmanratkaisutaitoja. Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä paikallisten toimijoiden, yhdistysten ja eri palveluiden kanssa. Yhteistyö vahvistaa lasten yhteyttä omaan kotikuntaansa ja tukee yhteisöllisyyden rakentumista.

Yhdessä tekeminen

Yhteistyö ja osallisuus ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Lasten, huoltajien ja henkilöstön ajatuksia kuunnellaan ja arvostetaan. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua toiminnan suunnitteluun, leikkeihin, arjen valintoihin ja yhteiseen tekemiseen heidän ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Huoltajien kanssa rakennetaan luottamuksellinen kasvatuskumppanuus, joka tukee lapsen hyvinvointia ja oppimista. Yhteistyötä tehdään myös kunnan muiden palveluiden, koulun, neuvolan, kirjaston, kulttuuritoimijoiden sekä järjestöjen kanssa. Yhdessä tekeminen näkyy yhteisöllisenä toimintana, tapahtumina, retkinä ja juhlahetkinä, jotka vahvistavat lasten kokemusta kuulumisesta ryhmään ja omaan kotikuntaan.

2.2. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuslaissa määritellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta.⁷⁵ Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. Myös tuen antamisen mahdollisuudet vaihtelevat. Eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja tavoitteita täsmennettäessä. Varhaiskasvatuksen lapsiryhmät ja henkilöstörakenne⁷⁶ tulee muodostaa siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa.

On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Kunnan on järjestettävä ohjausta ja neuvontaa huoltajille tarjolla olevista varhaiskasvatuspalveluista. Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta⁷⁷ annetaan varhaiskasvatuspalveluihin hakeuduttaessa, sekä lapsen jo ollessa palvelujen piirissä.

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuo- doista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa noudatetaan henkilöstön mitoitukseen ja ryhmien enimmäiskokoon sekä tukeen liittyviä säännöksiä⁷⁸. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien koulutus ja osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja⁷⁹.

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta⁸⁰. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan

⁷⁵ Varhaiskasvatuslaki 1 §

⁷⁶ Varhaiskasvatuslaki 34, 35 ja 38 §

⁷⁷ Varhaiskasvatuslaki 4 ja 16 §

⁷⁸ Varhaiskasvatuslaki 34–38 §

⁷⁹ Varhaiskasvatuslaki 25 §

⁸⁰ Varhaiskasvatuslaki 2, 25 ja 35 §

suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat, toteuttavat, arvioivat ja kehittävät toimintaa yhteistyössä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä järjestetään perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomainen hoitopaikka⁸¹. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan toteuttamana tai erityistapauksissa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana varhaiskasvatuksena⁸². Perhepäiväkotien henkilöstömäärässä sekä muodostettaessa lapsiryhmiä tulee ottaa huomioon vammaiset ja muuten tukea tarvitsevat lapset⁸³. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan toteutus ja painopisteet vaihtelevat varhaiskasvatuksen järjestäjän päätösten mukaan. Avointa varhaiskasvatustoimintaa voidaan järjestää esimerkiksi leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, leikkiä, taide- tai liikuntakasvatusta. Lisäksi avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja. Avoimen toiminnan tulee olla suunniteltua, jotta varhaiskasvatuslain tavoitteet voidaan ottaa siinä huomioon. Tavoitteet tulee ottaa sitä kattavammin ja laaja-alaisemmin huomioon, mitä säännöllisemmin ja useammin lapset toimintaan osallistuvat. Toiminnan luonteen mukaan tietyt tavoitteet voivat painottua⁸⁴ muita enemmän.

Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoitoa voidaan järjestää iltaisin, viikonloppuisin ja öisin päiväkotitoimintana tai perhepäivähoitona. Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä. Tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan ja lapselle annettavan tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa⁸⁵.

Juvan Kunta

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot Juvan kunnassa

Juvan kunnassa varhaiskasvatusta järjestetään uudessa päiväkotikiikossa, joka toimii Martti Talvela -kampuksella Juvan keskustassa sekä päiväkotikiikossa Mesikämmenessä. Tämän lisäksi Juvalla toimii perhepäivähoitajia. Edellä mainittujen lisäksi Juvan kunnassa on tarjolla avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa, johon lapset osallistuvat yhdessä huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuspalveluista saa tietoa Juvan kunnan verkkosivuilta, varhaiskasvatusjohtajalta sekä yksiköiden johtajilta. Varhaiskasvatuksen henkilöstö antaa tietoa toiminnan sisällöistä, tavoitteista sekä toimintatavoista ja menetelmistä. Varhaiskasvatustoimisto tarjoaa neuvontaa varhaiskasvatukseen hakemiseen, sähköisen asiointijärjestelmän käyttöön,

⁸¹ Varhaiskasvatuslaki 1 ja 38 §

⁸² Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) 2 §

⁸³ Varhaiskasvatuslaki 38 §

⁸⁴ Varhaiskasvatuslaki 3 § 2 momentti ja HE 40/2018 vp, s.85

⁸⁵ Varhaiskasvatuslaki 13 §

asiaksmaksuihin sekä tulosevityksiin liittyvissä asioissa. Toimisto vastaa varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta, varhaiskasvatuspaikkoihin ja asiaksmaksuihin liittyvästä päätöksenteosta sekä asiaksmaksujen valmistelusta ja laskutuksesta. Lisäksi varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmä Daisyn palveluohjaus kuuluu varhaiskasvatustoimiston tehtäviin.

Varhaiskasvatus päiväkodissa

Päiväkoti Apilassa työskentelee päiväkodin johtaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja (VEO), varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia sekä ryhmäavustajia. Päiväkodin kuusi lapsiryhmää muodostetaan pääsääntöisesti lasten iän mukaan, mikä mahdollistaa mm. vertaissuhteiden syntyminen. Pedagogiikassa korostuu pienryhmätoiminta. Apilassa toimii myös kaksi vuorohoitoryhmää, joiden pedagogisessa toiminnassa huomioidaan lasten varhaiskasvatuksen tarpeen epäsäännöllisyys.

Päiväkoti Mesikämmissä työskentelee päiväkodin johtaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja (VEO), varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomi, lastenhoitajia ja tarpeen mukaan muuta henkilökuntaa. Mesikämmissä toimii kaksi ryhmää, jotka on muodostettu lasten iän mukaan.

Juvan kunnan varhaiskasvatuksessa työskentelee varhaiskasvatuksen erityisopettaja, jonka tehtäväkuvaan kuuluu mm. varhaiskasvatushenkilöstön konsultointi ja mahdollisten tukitoimien suunnittelu, toteutus ja arviointi yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajien ja lapsen kanssa.

Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa

Juvalla perhepäivähoitoa järjestetään hoitajan omassa kodissa tapahtuvana toimintana. Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä pedagogisesta toiminnasta. Perhepäivähoitaja on yleensä suorittanut ammattitutkinnon, joka voi olla hoito- ja kasvatustieteen tutkinto tai perhepäivähoitajan tutkinto. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vierailee perhepäivähoitoryhmissä vähintään kaksi kertaa toimintakaudessa ja lisäksi tarjoaa konsultoivaa tukea. Varhaiskasvatusjohtaja toimii perhepäivähoidon esimiehenä sekä organisoii ja vastaa kunnan perhepäivähoidosta ja sen pedagogisesta ohjauksesta.

Avoin varhaiskasvatus

Juvalla avoimen varhaiskasvatuksen palveluita järjestetään avoimessa perheryhmässä viikoittain aamupäivällä sekä lapsiperheiden avoimessa kohtaamispaikassa kuukausittain iltapäivään. Avoimen varhaiskasvatuksen palvelut tarjoavat lapsiperheille mahdollisuuden osallistua ohjattuun toimintaan. Vanhemmat saavat ammattitaitoista apua ja tukea lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä, sekä vertaistukea.

Avoin perheryhmätoiminta

Avoimen perheryhmätoiminnan tarkoituksena on perheiden arjen tukeminen. Toiminta perustuu lasten ja huoltajien yhteiseen tekemiseen ja perheiden keskinäiseen vertaistukeen. Huoltajille on tarjolla myös ammattilaisen tukea lapsen kasvatukseen, kehitykseen ja lapsiperheen arkeen liittyvissä asioissa. Lapsille on tarjolla leikkiseuraa ja tekemistä yhdessä muiden lasten kanssa. Toiminnan sisältö muotoutuu varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti ja toiminnan suunnittelussa huomioidaan myös huoltajien ja lasten osallisuus. Avoin perheryhmätoiminta on maksutonta. Avoimen perheryhmätoiminnan toiminta-aika on elo-kesäkuu. Toimintaan ovat tervetulleita lapsia kotona hoitavat isät, äidit ja isovanhemmat lapsineen.

Lapsiperheiden avoin kohtaamispaikka

Lapsiperheiden avoin kohtaamispaikka on perhekeskustoiminnan mukainen maksuton ja matalan kynnyksen tila, jossa perheet voivat viettää aikaa yhdessä, kohdata muita, saada vertaistukea sekä tietoa palveluista. Siellä vierailee eri toimijoita ja asiantuntijoita. Tavoitteena on tarjota rento, turvallinen ympäristö arjen yhteiselle tekemiselle ja kohtaamiselle. Yhteisten toimintahetkien ja vapaan leikin lomassa on mahdollisuus keskusteluun ja vuorovaikutukseen toisten aikuisten ja

henkilökunnan kanssa. Avoimessa kohtaamispaikassa kaikki aikuiset toimivat yhdessä, mutta päävastuu lapsesta on mukana olevalla aikuisella. Toiminnan järjestämisessä ovat mukana Juvan varhaiskasvatus yhteistyössä Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisan, MLL Juvan yhdistys ja Juvan seurakunnan kanssa.

2.3. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapsi tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajan ja lapsen väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapsen kanssa. Huoltajan ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Keskusteltaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntee jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä⁸⁶.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia ja ennakoitavia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä⁸⁷.

Juvan Kunta

Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua Juvalla

SuJuvasti varhaiskasvatus alkuun

Lapsen kasvun ja oppimisen polku alkaa perheen ja varhaiskasvatuspaikan henkilöstön tutustumisesta toisiinsa sekä perheen tutustumisesta varhaiskasvatuspaikkaan.

⁸⁶ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 5 kohta

⁸⁷ Esimerkiksi varhaiskasvatuslaki 40–42 §

Varhaiskasvatuksen suJuva-alku-käytännöt tukevat varhaiskasvatuksen turvallista aloitusta. SuJuvaan-alkuun kuuluvat aloituskeskustelut, tutustumiskäynnit kotona ja päiväkodilla, jolloin huoltajilla on mahdollisuus olla lapsensa mukana varhaiskasvatuspaikassa, erityisesti alkuvaiheessa. SuJuva-alku toteutuu myös päiväkodin sisällä ryhmästä toiseen siirryttäessä sekä lapsen siirtyessä varhaiskasvatuspaikasta toiseen. Tutustumiskäynneillä lapsi, huoltajat ja ryhmän henkilöstö tai perhepäivähoitaja tutustuvat toinen toisiinsa, sekä keskustelevat lapsen varhaiskasvatukseen ja yhteistyöhön liittyvistä asioista. Perheet saavat tutustua tiloihin ja käytäntöihin. Lapsen ja huoltajien toivotaan tuovan esiin omia ajatuksiaan ja toiveitaan. Lapselle on tärkeää saada totutella varhaiskasvatuspaikkaan vähitellen, jo ennen varsinaisen varhaiskasvatuksen alkamista.

Siirtymäkäytännöt osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua Juvan kunnassa

Varhaiskasvatukseen liittyvä asiointi tapahtuu sähköisesti Daisy-ohjelman kautta. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa huoltajille annetaan tutustumiskäynnin yhteydessä "Kodin kertomaa varhaiskasvatukseen" lomake kotona täytettäväksi sekä Sujuvasta varhaiskasvatus-alkuun ja "pikkuvasu" luettavaksi. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet Lapsen siirtyessä varhaiskasvatussyksiköstä tai ryhmästä toiseen, huoltajien kanssa sovitaan tutustumiskäyntien järjestämisestä. Lapsen perustiedot ja varhaiskasvatussuunnitelma siirtyvät uuteen ryhmään Daisyn kautta. Esiopetusta edeltävänä keväänä pidetään siirtopalaveri, jossa esiopetuksen aloittavasta lapsesta siirretään esiopetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. Siirtopalaveriin osallistuvat varhaiskasvatuksen edustajan lisäksi rehtorin tarpeelliseksi katsoma koulun edustus sekä tarvittaessa muita monialaisia osaaajia. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä ryhmän opettajat ja sosionomit toimivat tiedon siirtäjinä kouluihin menevistä esioppilaista. Huoltajat voivat halutessaan toimittaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman esiopetuksesta vastaavalle opettajalle.

Lapset puheeksi –menetelmä

Kasvattajat tukevat perheitä kasvatustyössä. Lapsen vasu-keskustelut ja Lapset puheeksi -menetelmä ovat työkaluja turvalliselle arjelle. Kaiken keskiössä on hyvinvoiva lapsi. Keskeinen tekijä lapset puheeksi -menetelmässä on varhainen puuttuminen. Sillä pyritään tukemaan ja auttamaan lasta/perhettä ennaltaehkäisevästi. Perheen voimavarat kartoitetaan ja tarvittaessa pohditaan, onko lähipiiriltä mahdollisuutta saada tukea. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä huoltajien kanssa löytää suojaavia tekijöitä, jotka tukevat ja vahvistavat lapsen arjen sujumista. Myös lapsen mielipiteet ja näkökulmat otetaan huomioon lapsen iän sekä kehitystason mukaisesti. Menetelmää käytetään varhaiskasvatuksessa 3- ja 5-vuotiaille. Lisäksi perheille tarjotaan keskustelua mm. elämäntilanteiden muuttuessa, paikkakunnalle muutettaessa, perheessä olevan vakavan sairauden tai muun tarpeen vuoksi.

2.4. Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁸⁸, varhaiskasvatuslain⁸⁹ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia⁹⁰ koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

⁸⁸ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

⁸⁹ Varhaiskasvatuslaki 20 §

⁹⁰ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään. Henkilöstön tehtävänä on aktiivisesti puuttua kiusaamiseen, rasismiin ja väkivaltaan. Henkilöstö huolehtii, että jokainen lapsi kokee varhaiskasvatuksessa olonsa turvalliseksi, eikä tule ulossuljetuksi.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea⁹¹ varhaiskasvatuksessa. Lapsella on oikeus⁹² saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, vammasta, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkökulmiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle⁹³. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyuden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Juvan Kunta

⁹¹ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

⁹² YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

⁹³ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

Juvan kunnan varhaiskasvatuksen arvoperusta

Juvan varhaiskasvatus perustuu kunnan arvoihin ja strategiaan, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoihin sekä varhaiskasvatuslakiin.

Juvan kunta on viihtyisä, vireä ja verkostoitunut maaseutukeskus, jossa eletään sopusoinnussa luonnon kanssa. Lapsia opetetaan arvostamaan ympäristön puhtautta ja kauneutta luontoa kunnioittaen. Juvan kunnan varhaiskasvatuksessa painottuvat erityisesti myönteinen ja kannustava ilmapiiri, onnellinen lapsuus ja turvallisuus. Juvalla varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Juvan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma ovat lähtökohtana lapsen kasvatukselle, opetukselle ja hoidolle. Se myös ohjaa varhaiskasvatuksen pedagogista suunnittelua, toteutusta, arviointia ja kehittämistä.

Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.

Juvan kunnan varhaiskasvatuksessa painotetaan leikin merkitystä lapsen oppimisessa, kehityksessä ja hyvinvoinnissa. Oppimisympäristöä muokataan leikkitarpeiden, lasten mielenkiinnon kohteiden ja vahvuuksien sekä mahdollisten tuen tarpeiden mukaisesti. Aikuiset huolehtivat siitä, että jokaisella lapsella on tasavertainen mahdollisuus osallistua erilaisiin häntä kiinnostaviin leikkeihin. Toiminnan suunnittelussa varataan riittävästi aikaa leikkimiselle. Leikki voi olla omaehtoista, tuettua tai molempia tilanteesta riippuen. Lasten mielipiteitä kuunnellaan leikkitalanteita suunniteltaessa ja leikkivälineitä hankittaessa. Hankinnoissa kiinnitetään huomiota laatuun ja kestävään kehitykseen. Leikkiympäristöinä huomioidaan myös mm. oma piha, leikkipuistot ja lähialueiden metsät.

Vastuullisuus

Varhaiskasvatuksessa vastuullisuus näkyy turvallisena, hyvinvointia tukevana ja kestävää elämäntapaa edistävänä arkena. Jokainen lapsi kohdataan arvostavasti, yhdenvertaisesti ja yksilölliset tarpeet huomioiden. Lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia tuetaan yhteistyössä huoltajien kanssa luottamuksellisessa ja kannustavassa ilmapiirissä. Vastuullisuus tarkoittaa myös ympäristöstä huolehtimista ja kestäväan tulevaisuuden rakentamista. Lapset tutustuvat luontoon, harjoittelevat ekologisesti kestäviä toimintatapoja sekä oppivat arvostamaan ympäristöä omien kokemustensa kautta. Arjessa opetellaan esimerkiksi kierrättämistä, luonnon kunnioittamista ja yhteisestä ympäristöstä huolehtimista. Tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta sekä ymmärrystä omien tekojen vaikutuksista ympäristöön ja muihin ihmisiin. Vastuullinen toimintakulttuuri näkyy myös henkilöstön hyvinvoinnista, osaamisesta ja turvallisesta työympäristöstä huolehtimisena. Hyvinvoiva ja ammattitaitoinen henkilöstö luo lapsille turvallisen, myönteisen ja oppimiseen kannustavan kasvu-ympäristön.

Yrittäjyys

Varhaiskasvatus tukee kunnan elinvoimaa mahdollistamalla perheiden sujuvan arjen, työssäkäynnin ja opiskelun. Laadukkaat, saavutettavat ja joustavat varhaiskasvatuspalvelut vastaavat perheiden erilaisiin tarpeisiin ja edistävät kuntalaisten hyvinvointia. Yrittäjämäinen toimintatapa näkyy varhaiskasvatuksessa aktiivisuutena, aloitteellisuutena, luovuutena ja ratkaisukeskeisyytenä. Lapsia rohkaistaan tutkimaan, kokeilemaan, oivaltamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan turvallisessa ilmapiirissä. Samalla vahvistetaan yhteistyö-, vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja, joita tarvitaan muuttuvassa maailmassa ja tulevaisuuden yhteiskunnassa. Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä paikallisten toimijoiden, yhdistysten ja eri palveluiden kanssa. Yhteistyö vahvistaa lasten osallisuutta, yhteisöllisyyttä sekä yhteyttä omaan kotikuntaansa ja sen kulttuuriin.

Yhdessä tekeminen

Yhteistyö, osallisuus ja yhteisöllisyys ovat varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin keskeisiä periaatteita. Lasten, huoltajien ja henkilöstön ajatuksia kuunnellaan, arvostetaan ja huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua leikkeihin, arjen valintoihin, toiminnan suunnitteluun ja yhteiseen tekemiseen ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Huoltajien kanssa rakennetaan luottamuksellinen kasvatuskumppanuus, joka tukee lapsen hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Yhteistyötä tehdään myös kunnan muiden palveluiden, koulun, neuvolan, kirjaston, kulttuuri- ja liikuntatoimijoiden sekä järjestöjen kanssa.

lapsen parhaaksi. Yhdessä tekeminen näkyy yhteisinä kokemuksina, tapahtumina, retkinä ja juhlahetkinä, jotka vahvistavat lasten tunnetta osallisuudesta, ryhmään kuulumisesta ja oman yhteisön jäsenyydestä.

2.5. Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatuseräisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Juvan Kunta

Oppimiskäsitys Juvan varhaiskasvatuksessa

Juvan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa korostetaan lasten osallisuutta ja hyödynnetään lasten mielenkiinnon kohteita. Juvalla olemme aidosti läsnä lapselle ja luomme lapselle kiireettömän ja turvallisen arjen.

2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatusta ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten

hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää⁹⁴.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeitä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoitetaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetuksessa huomioidaan lapsille luontainen uteliaisuus ja tutkimisen halu. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7), pedagogiselle toiminnalle (luku 4), ja lapsen tuelle (luku 5) asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää ja osa pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

Juvan Kunta

Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus Juvan kunnassa

Juvalla varhaiskasvatusta toteuttavat ammattitaitoiset ja motivoituneet kasvattajat. Kasvatustehtävässä yhteistyötä tehdään tiiviisti huoltajien kanssa lapsesta aidosti välittäen.

Kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa korostuu tasa-arvoisuus ja vuorovaikutus. Kasvatuksen tavoitteena on siirtää yhteiskunnassa tärkeinä pidettyjä elämänarvoja ja kulttuuriperimää (mm. vuotuiset juhlat, perinneruuat ja perinneleikit), mutta myös uudistaa ajattelu- ja toimintatapoja. Kasvatuksella tuetaan lapsen kasvua itsenäiseksi. Lasta opetetaan toimimaan osana ryhmää, huomioimaan toisia ihmisiä sekä tunnistamaan, nimeämään ja säätämään tunteitaan. Opetuksessa huomioidaan lapsen yksilöllisiä kiinnostuksen kohteita, vahvuuksia ja osaamista sekä mahdolliset tuen tarpeet. Oppimista tukee ryhmässä tapahtuva vuorovaikutus sekä laadukas, lasten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta tukeva oppimisympäristö. Hoidon tavoitteena on turvata sekä lapsen fyysiset että psyykkiset perustarpeet, joita ovat ravinto, liikunta, lepo, ulkoilu, hygienia, turvallisuus ja lämpimät ihmissuhteet. Kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta tukee lähiympäristön puhdas luonto, joka tarjoaa hyvät mahdollisuudet liikkumiseen, leikkiin ja oppimiseen sekä lasten hyvinvoinnin ja terveyden tukemiseen.

2.7. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilönä ja yhteisönä jäsenenä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisessa suunnittelussa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- *ajattelu ja oppiminen*
- *kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu*
- *itsestä huolehtiminen ja arjen taidot*
- *monilukutaito*
- *digitaalinen osaaminen*
- *osallistuminen ja vaikuttaminen.*

Seuraavaksi kuvataan mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Juvan Kunta

Laaja-alainen osaaminen Juvan varhaiskasvatuksessa

Ajattelussa ja oppimisessa painotetaan vuorovaikutusta, jossa lapsi oppii mm. luovaa ja kriittistä ajattelua sekä harjaantuu ohjaamaan omaa oppimistaan. Menetelminä ovat muun muassa leikki, luova toiminta, ihmettely, tutkiminen ja asioiden tarkastelu. Kulttuuriperintöön lapsi pääsee tutustumaan oman lähiympäristönsä kautta esimerkiksi erilaisten retkien myötä. Kulttuurista osaamista, vuorovaikutusta ja ilmaisua tukee Juvan esi- ja alkuopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelma, jossa on huomioitu myös varhaiskasvatus. Monikulttuurinen ympäristö tarjoaa mahdollisuuden tutustua erilaisiin ihmisiin, kieliin, katsomuksiin ja arvoihin. Lapsen omatoimisuutta tuetaan siten, että hän iän ja kehityksensä mukaisesti oppii vähitellen huolehtimaan omista asioistaan kykyjensä mukaan, aikuisen ollessa oppimisen tukena ja turvana.

2.7.1. Ajattelu ja oppiminen (001)

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään erilaisia ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omaan kykyihinsä.

Juvan Kunta

Ajattelu ja oppiminen Juvan varhaiskasvatuksessa

Positiivinen ja kannustava puhe motivoi lasta yrittämään ja vahvistaa lapsen itsetuntoa. Aikuisen sensitiivisyys tarttua lasten aloitteisiin ja häntä mietityttäviin asioihin tukee lapsen ajattelua ja oppimista sekä antaa toimijuuden lapselle. Tällöin lapsi kokee tulevana kuulluksi ja nähdyksi sekä voivansa vaikuttaa asioihin ja saavansa tehdä valintoja.

2.7.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (002)

Juvan Kunta

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Juvalla

Kulttuuri- ja kirjastopolku vahvistaa lasten kulttuurista osaamista, vuorovaikutustaitoja ja ilmaisuja. Lapset harjoittelevat kuuntelemista, keskustelua, tarinankerrontaa, tunteiden ilmaisua ja erilaisten viestien tulkitsemista. Kirjallisuus ja taide tukevat mielikuvitusta, empatiakykyä ja ymmärrystä erilaisuudesta. Toiminnassa huomioidaan lasten omat kokemukset, ideat ja kulttuuritaustat. Tavoitteena on luoda myönteinen ja osallistava toimintakulttuuri, jossa jokainen lapsi kokee tulevana kuulluksi ja arvostetuksi.

Elämysten Juva varhaiskasvatuksessa

Juvan luonto, kulttuuri ja lähiympäristö ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Lapset liikkuvat ja oppivat luonnossa ympäri vuoden. Metsät, vesistöt ja lähiympäristö tarjoavat mahdollisuuksia tutkimiseen, elämyksiin ja rauhoittumiseen.

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten luontosuhdetta ja opetellaan kestävä elämäntapaa arjen teoissa. Ympäristöstä huolehtiminen, luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja vastuullinen toiminta ovat osa jokapäiväistä kasvatusta. Kulttuurikasvatus toteutuu yhteistyössä kirjaston, kulttuuritoimijoiden ja paikallisten yhteisöjen kanssa. Kirjallisuus, musiikki, taide, draama ja paikalliset perinteet rikastuttavat lasten arkea ja vahvistavat kulttuurista osaamista. Tavoitteena on, että lapset kokevat Juvan turvallisena, yhteisöllisenä ja elämyksellisenä kotipaikkana, jossa luonto, kulttuuri ja hyvinvointi kulkevat rinnakkain.

2.7.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (003)

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikkumisen ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ja käyttäytymisen säätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, ymmärtämään, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Juvalla

Juvan varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten itsestä huolehtimisen taitojen, omatoimisuuden ja arjen taitojen kehittymistä osana päivittäistä toimintaa. Arjen tilanteet, kuten pukeutuminen, ruokailu, hygienia, lepo, ulkoilu ja siirtymätilanteet, ovat tärkeitä oppimisen hetkiä. Lapsia kannustetaan harjoittelemaan taitoja ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä.

2.7.4. Monilukutaito (004)

Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Monilukutaito Juvalla

Juvan varhaiskasvatuksessa hyödynnetään monipuolisia pedagogisia menetelmiä monilukutaidon tukemiseksi. Kirjojen lukeminen, loruttelu, musiikki, leikki ja digilaitteiden sekä kuvien käyttö edistävät monilukutaidon kehittymistä. Kulttuurisen monimuotoisuuden hahmottamiseen ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseen tarvitaan monilukutaitoa, joka on moninaisuuden ymmärtämistä ja moniäänisyyttä. Monilukutaitoa edistetään yhteistyössä varhaiskasvatuksen, koulujen, kirjastojen ja kulttuuripalveluiden sekä perheiden ja muiden yhteisöjen kanssa. Monilukutaito on jokaisen lapsen oikeus ja se edistää lapsen mahdollisuutta täysivaltaiseen osallisuuteen. Se on taitoa suhtautua maailmaan samaan aikaan avoimesti ja terveen kriittisesti.

Lasten monilukutaitoa tuetaan antamalla hänelle mahdollisuus tutustua erilaisiin tiedon välittämiseen ja hankkimiseen liittyviin laitteisiin ja välineisiin (esim. sanoma- ja aikakauslehdet, kuvatuki, digilaitteet) aikuisen ohjauksessa. Toimintakauden aikana hyödynnetään erilaisten kampanjaviikkojen tarjoamia aineistoja varhaiskasvatuksen monilukutaidon ja digitaalisen osaamisen sisältöjen suunnittelussa (esim. valtakunnallinen lukuviikko, mediataitoviikko ja sanomalehtiviikko). Varhaiskasvatuksen yksiköissä on käytössä tabletteja, joita hyödynnetään oppimisessa. Lasten osallistumista tuetaan siten, että ryhmän jäsenenä lapsi tulee kuulluksi ja kokee kuuluvansa yhteisöön. Lapselle annetaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa häntä koskeviin asioihin iän ja kehityksen mukaisesti (esim. lastenkokoukset, äänestykset). Juvan varhaiskasvatuksessa painotetaan lapsen yksilöllistä kohtaamista ja arvoa omana itsenään.

2.7.5. Digitaalinen osaaminen (005)

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Digitaalinen osaaminen Juvan varhaiskasvatuksessa

Juvan varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten digitaalisen osaamisen kehittymistä ikä- ja kehitystason mukaisesti osana arkea, leikkiä ja oppimista. Lapset tutustuvat turvallisesti erilaisiin digitaalisiin välineisiin yhdessä aikuisen ohjauksessa. Digitaalista osaamista harjoitellaan esimerkiksi kuvaamisen, dokumentoinnin, musiikin, tarinoiden, ohjelmoinnillisen ajattelun kautta. Samalla vahvistetaan lasten monilukutaitoa, luovuutta, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja.

2.7.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen (006)

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa omaaloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja

arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Osallistuminen ja vaikuttaminen Juvan varhaiskasvatuksessa

Osallistuminen ja vaikuttaminen ovat keskeinen osa inklusiivista varhaiskasvatusta. Lapset osallistuvat varhaiskasvatuksessa yhteisten arjensääntöjen ja toimintatapojen luomiseen. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokainen lapsi saa tuoda omat ajatuksensa ja mielipiteensä esille. Henkilöstöllä on monia keinoja lasten mielipiteiden, kiinnostuksen kohteiden ja ajatusten kuulemiseen. Näitä ovat esimerkiksi keskustelut, haastattelut, kuvien avulla kertominen, lasten toiminnan havainnointi, videokuvaaminen ja valokuvaaminen. Ryhmän yhteisistä asioista voidaan sopia esimerkiksi äänestämällä, jolloin opitaan myös demokratian toimivuutta.

2.8. Paikallisesti tarkennettavat asiat

Suunniteltaessa varhaiskasvatusta paikallisesti keskustellaan siitä, mitä tässä luvussa määrätty varhaiskasvatuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet (luvut 2.1–2.3 ja 2.6) merkitsevät ja miten varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia eri toimintamuodoissa. Lisäksi paikallisesti keskustellaan miten arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5) ja laaja-alainen osaaminen (luku 2.7) huomioidaan paikallisessa suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Paikallisesti tarkennetaan lisäksi

- varhaiskasvatuksen järjestäminen ja eri toimintamuodot sekä niiden välinen yhteistyö paikallisesta näkökulmasta
- miten neuvontaa ja ohjausta tarjotaan huoltajille heidän käytettävissään olevista varhaiskasvatuspalveluista
- periaatteet, joilla lapsiryhmät muodostetaan
- siirtymäkäytännöt, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa, siirtyy varhaiskasvatuksen aikana toiseen ryhmään tai toiseen toimipaikkaan sekä lapsen siirtyessä esiopetukseen tai toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän toimintaan.

Tämän luvun sisältöjä ja tavoitteita syvennetään seuraavissa luvuissa, joissa käsitellään toimintakulttuuria, pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja arviointia sekä lapsen tukea.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria⁹⁵ kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja heille turvataan tarvittava tuki (luku 5). Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin ja sen inklusiivisuuden kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4.1).

95 HE 148/2021 s. 30–31

Inklusiivinen toimintakulttuuri Juvalla

Varhaiskasvatuksen arki rakennetaan lapsen osallisuutta tukevaksi. Aikuiset mahdollistavat jokaisen lapsen osallistumisen ryhmän toimintaan lapsen omat lähtökohdat huomioiden. Osallisuus ymmärretään kokemuksena ryhmään kuulumisesta ja mahdollisuutena olla mukana omalla tavallaan myös silloin, kun lapsi toimii eri tavoin kuin muut tai valitsee hetkellisesti olla osallistumatta. Aikuisten sensitiivinen läsnäolo, lasten hyvä tuntemus, myönteinen ilmapiiri sekä lasten ajatusten ja mielenkiinnon kohteiden huomioiminen ovat osallisuuden perusta. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus omassa lapsiryhmässään toteutuvaan varhaiskasvatukseen sekä kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen. Inklusio liittyy myös tukeen tarvittavaan resurssointiin, lapsen varhaiskasvatuspaikan valintaan ja henkilöstön osaamiseen. Lapsen saama tuki järjestetään osana varhaiskasvatustoimintaa lapsen yksilöllisistä tarpeista ja vahvuuksista lähtien lapsen omassa varhaiskasvatusryhmässä. Pedagogisia ratkaisuja ja tukimuotoja mukautetaan tilanteen mukaan siten, että toimiessaan lapset ovat tasavertaisessa asemassa. Pienryhmätoiminta, aktiivinen havainnointi sekä yhteisesti sovitut ja johdonmukaiset toimintatavat tukevat lasten hyvinvointia, oppimista ja ryhmään kuulumista.

Kulttuuri- ja kirjastoyhteistyö Juvan varhaiskasvatuksessa

Juvan varhaiskasvatuksessa kulttuurikasvatus, lukeminen ja monipuoliset kulttuurikokemukset ovat osa lasten arkea, oppimista ja hyvinvointia. Toimintakulttuurissa korostuvat lasten osallisuus, luovuus, kulttuurinen moninaisuus sekä paikallisen kulttuuriperinnön arvostaminen. Kulttuurikasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten kielellisiä taitoja, mielikuvitusta, vuorovaikutusosaamista, tunnetaitoja sekä kulttuurista identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa tehdään suunnitelmallista yhteistyötä kirjaston, kulttuuritoimijoiden, Lastenkulttuurikeskus Verson sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Yhteistyö tarjoaa lapsille mahdollisuuksia osallistua satutuokioihin, työpajoihin, näyttelyihin, esityksiin ja erilaisiin kulttuuritapahtumiin. Kulttuuritoimijoiden vierailut päiväkodeissa ja retket kulttuurikohteisiin rikastuttavat lasten arkea ja tukevat oppimista. Kirjasto toimii tärkeänä oppimisympäristönä ja kumppanina. Varhaiskasvatuksen ryhmät ja perhepäivähoitajat vierailevat kirjastossa säännöllisesti esimerkiksi satutunneilla, kirjavinkkauksissa näyttelyissä ja tapahtumissa. Kirjaston palveluita hyödynnetään myös mediakasvatuksessa, monilukutaidon vahvistamisessa ja perheiden lukemisen tukemisessa. Lukemisen kulttuuria vahvistetaan vuosittaisilla luku- ja kulttuuriviikoilla, joissa korostuvat kirjallisuus, kielellinen kehitys ja yhteiset lukukokemukset. Toimintaan voi sisältyä kirjanäyttelyitä, satu- ja nukketheateria, draamaa, loruttelua, lasten omien kirjojen esittelyä sekä yhteisiä lukuhetkiä lasten ja huoltajien kanssa. Lukemiseen kannustetaan lukupassien, kirjavinkkien ja kotilukemisen tukemisen avulla. Paikallinen kulttuuri, historia ja luonto ovat osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Lapset tutustuvat Juvan seudun erityispiirteisiin retkien, projektien ja tapahtumien kautta. Lasten omia tuotoksia voidaan asettaa esille esimerkiksi kirjastossa osana kulttuuriviikkoja tai muita yhteisiä tapahtumia. Lapsia tutustutetaan erilaisiin kieliin, kulttuureihin ja ilmaisun muotoihin turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä. Jokaisen lapsen ja perheen omaa kieltä ja kulttuuria arvostetaan. Henkilöstö toimii esimerkkinä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kulttuurisen moninaisuuden arvostamisessa.

Kulttuurikasvatuksen tavoitteet

- lasten kielellisten taitojen ja lukemisen kiinnostuksen vahvistaminen
- kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun tukeminen
- lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

- monilukutaidon ja mediataitojen kehittäminen
- tunnetaitojen ja eettisen ajattelun tukeminen
- paikallisen kulttuurin, luonnon ja kulttuuriperinnön arvostaminen
- yhdenvertaisuuden ja kulttuurisen moninaisuuden edistäminen

Hyvinvointi varhaiskasvatuksessa

Juvan varhaiskasvatuksessa hyvinvoinnin edistäminen perustuu Juvan kunnan hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin. Toiminnan lähtökohtana ovat lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, osallisuus sekä lapsen edun ensisijaisuus. Varhaiskasvatus tukee lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista turvallisessa, terveellisessä ja yhteisöllisessä ympäristössä. Hyvinvointia edistetään yhteistyössä huoltajien, kunnan eri toimialojen sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastataan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti hyödyntäen kolmiportaista tukea ja varhaisen tuen toimintamalleja. Toiminnassa kiinnitetään huomiota tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen sekä syrjinnän ehkäisyyn. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja, osallisuutta, liikkumista sekä kulttuuri- ja luontosuhdetta. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelussa ja heidän mahdollisuuksiaan osallistua ja vaikuttaa omaan arkeensa tuetaan ikätasoisesti. Tavoitteena on edistää kaikkien lasten hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja aktiivista osallistumista.

Kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen

Kiusaamisen ehkäisyn avulla voidaan vaikuttaa lasten hyvinvointiin. Vastavuoroiset ja tasavertaiset ystävyysuhteet sekä aikuisen aktiivinen ja aito läsnäolo suojaavat lasta kiusaamiselta. Aikuisten esimerkillä ja vuorovaikutustaidoilla voimme välittää lapsille arvoja, joiden avulla lapsi oppii kunnioittamaan toisia ihmisiä ja elämään niiden arvojen mukaisesti. Aikuisten toiminta lapsiryhmässä on keskeistä kiusaamisen ehkäisyssä. Kiusaamisen ehkäisyn keinoja ovat turvallisen ilmapiirin luominen sekä sosioemotionaalisten ja tunnetaitojen opettaminen (esim. tunnekortit, tunteiden nimeäminen, sadut, leikit, draama), itsetunnon vahvistaminen, lasten osallisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä leikin havainnointi, ohjaaminen ja siihen osallistuminen. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää lasten vertaissuhteiden tukemiseen, lasten negatiivisen vuorovaikutuksen kehäprosessin tunnistamiseen ja katkaisemiseen sekä siirtymävaiheiden turvaamiseen. Lasten välisiin ristiriitatilanteisiin puututaan välittömästi keskustelemalla lasten kanssa tilanteesta sekä tilanteen aiheuttamista tunteista, ja tarvittaessa asiasta keskustellaan myös huoltajien kanssa. Aikuisten tuella lapsille opetetaan myös ristiriitatilanteiden ratkaisemista. Lapsia ohjataan tietoisesti positiivisella tavalla lasten vahvuudet huomioiden. Toimintakaudesta 2026-2027 lähtien otamme käyttöön ryhmäkohtaiset tunnetaitomateriaalit, joita hyödynnetään aktiivisesti arjessa. Juvan kunnan intranetistä löytyvät henkilöstölle tarkoitetut sähköiset lomakkeet mm. vaara- ja uhkatilanteista, huolen puheeksi otosta ja epäasiallisesta kohtelusta.

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti⁹⁶.

⁹⁶ Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 40/2018 vp, s. 85

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännössä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt Juvan kunnassa

Juvan kunnan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Inklusion taustalla vaikuttavat arvot, kuten moninaisuuden arvostaminen, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä kasvatukseen liittyen erityisesti osallisuus ja yhteisöllisyys. Tavoitteena on luoda kannustava ja myönteinen oppimisympäristö, jossa jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua toimintaan yhdenvertaisesti ja kokea onnistuneensa. Huoltajien osallisuutta vahvistetaan mm. tekemällä näkyväksi varhaiskasvatuksen arkea (lapsen päivästä kertominen päivittäisissä kohtaamisissa huoltajan kanssa, instagram, viikkokirjeet, ilmoitustaulu ja tiedotteet) ja huoltajille suunnatuilla asiakaskyselyillä. Näin pyritään pienentämään kynnystä huoltajien osallistumiselle varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin arviointiin ja kehittämiseen. Huoltajia rohkaistaan aktiivisesti osallistumaan lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja kehittämiseen. Suunnittelun ja arvioinnin välineinä käytetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, päivittäisiä keskusteluja ja asiakaskyselyn tuloksia. Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään eri varhaiskasvatuksen yksiköissä mm. tiimisopimuksia ja ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmia käyttäen.

3.1.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä Juvan varhaiskasvatuksessa

Johtamisen rakenteilla tuetaan toimintakulttuurin kehittämistä ja laatua. Varhaiskasvatuksen johtaja ja yksiköiden johtajat vastaavat laadukkaan toimintakulttuurin kehittämisestä yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa. Pedagogisia palavereita järjestetään säännöllisesti sekä koko varhaiskasvatuksen, että yksiköiden tasolla. Esihenkilöt, erityisopettajat ja henkilöstö toimivat yhdessä vahvistaen pedagogista suunnittelua, toimintaa, keskustelua sekä arviointia osana inklusiivista toimintakulttuuria. Varhaiskasvatuksen opettajat toimivat ryhmänsä pedagogisina johtajina. He suunnittelevat, kehittävät ja arvioivat yksikön ja ryhmien pedagogiikkaa yhdessä tiimensä kanssa. Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö on laadukkaan varhaiskasvatuksen perusta. Varhaiskasvatuksen kehittämisessä hyödynnetään uusinta tutkimustietoa. Valtakunnan tason arviointi hyödynnetään varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa ja kehittämisessä. Valssi varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmää hyödynnetään läpi toimintakauden. Juvan kunta tarjoaa henkilöstölle mahdollisuuksia erilaisiin lisäkoulutuksiin. Henkilöstö kyselyillä saadaan näkyväksi kehittämisen kohteita. Huoltajilta kerätään palautetta toiminnasta eri tavoin.

3.1.2. Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä oppimisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava Juva

Lapsiryhmien muodostamisessa huomioidaan lasten yksilölliset kehitys ja oppimistarpeet sekä tarkoituksenmukaiset sosiaaliset suhteet. Joustavissa pienryhmissä toteutettava toiminta vahvistaa lapsen yksilöllistä huomioimista, leikkirauhaa, pitkäkestoista leikkiä, vuorovaikutusta sekä arjen tilanteiden pedagogista hyödyntämistä. Henkilöstön läsnäololla ja leikkietoisuudella on keskeinen merkitys lasten leikin ja leikissä oppimisen tukemisessa. Toimintaympäristöä muokataan ja välineitä sekä materiaaleja arvioidaan ja valitaan siten, että ne tukevat leikkirauhaa ja pitkäkestoista leikkiä.

3.1.3. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta⁹⁷ ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyä osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa varhaiskasvatusyhteisöä.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä⁹⁸. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo Juvan varhaiskasvatuksessa

Juvan varhaiskasvatuksessa jokainen lapsi kohdataan arvostavasti, yhdenvertaisesti ja yksilöllisesti. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten oikeudet, osallisuus sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen kaikessa arjen toiminnassa. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Turvallinen ilmapiiri ja osallisuus ovat tärkeä osa lapsen hyvää arkea. Lapsen osallisuutta rakennetaan vahvistamalla yhteisöllisyyttä sekä lasten tunnetta ryhmään kuulumisesta. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat inklusiivisen varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita, jotka ohjaavat kaikkea toimintaa ja vuorovaikutusta. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua toiminnan suunnitteluun, leikkeihin, arjen valintoihin ja yhteiseen tekemiseen ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Osallisuutta

⁹⁷ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

⁹⁸ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 7 ja 8 §

vahvistetaan kannustamalla lapsia ilmaisemaan ajatuksiaan, tunteitaan ja mielipiteitään turvallisessa ja kannustavassa ilmapiirissä. Varhaiskasvatuksessa edistetään tasa-arvoa ja ehkäistään syrjintää tietoisella ja sensitiivisellä toimintatavalla. Moninaisuutta arvostetaan ja jokaisen lapsen kulttuurinen, kielellinen ja yksilöllinen tausta huomioidaan osana yhteisöä. Tavoitteena on rakentaa turvallinen, yhteisöllinen ja kaikkia osallistava toimintakulttuuri, jossa jokainen lapsi kokee kuuluvansa ryhmään ja olevansa tärkeä osa yhteisöä.

3.1.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus Juvan kunnassa

Juvan varhaiskasvatuksessa arvostetaan lasten, perheiden ja yhteisön kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Jokainen lapsi kohdataan yksilönä, ja oma kieli ja kulttuuri nähdään tärkeänä osana identiteettiä ja oppimista.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa:

- henkilöstö toimii kielellisenä mallina
- arjen tilanteita sanoitetaan ja sanavarastoa rikastetaan
- lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti
- käytetään kirjallisuutta, satuja, loruja ja tarinankerrontaa päivittäin

Yhteistyötä tehdään kirjaston, Verson ja muiden kulttuuritoimijoiden kanssa. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua erilaisiin kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin myönteisessä ja turvallisessa ilmapiirissä.

Yhdessä tekeminen

Yhteistyö ja osallisuus ovat keskeinen osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Lasten, huoltajien ja henkilöstön ajatuksia kuunnellaan ja arvostetaan. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua toiminnan suunnitteluun, arjen valintoihin ja yhteiseen tekemiseen.

3.1.5. Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä⁹⁹. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa, syrjintää eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa Juvan varhaiskasvatuksessa

Juvan varhaiskasvatuksessa hyvinvoinnin edistäminen perustuu kunnan hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin sekä lapsen oikeuksien, yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja lapsen edun ensisijaisuuden periaatteisiin. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvuja, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia turvallisessa, terveellisessä ja yhteisöllisessä ympäristössä. Hyvinvointia rakennetaan arjen pedagogiikassa, myönteisessä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä huoltajien sekä kunnan eri toimialojen ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet huomioidaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti hyödyntäen varhaisen tuen toimintamalleja ja kolmiportaista tukea.

Varhaiskasvatuksessa tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan päivittäisissä kohtaamisissa ja yhteisessä arjessa. Pienryhmätoiminta mahdollistaa lasten lämpimän ja sensitiivisen kohtaamisen sekä empatia- ja tunnetaitojen vahvistamisen. Oppimisen tukena käytetään monipuolisia materiaaleja ja pedagogisia menetelmiä. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan, tulkitsemaan ja sanoittamaan kehon ja mielen hyvinvoinnin sekä pahoinvoinnin viestejä. Arjen säännöllisyys, liikkuminen, ruokailu, lepo, uni ja rentoutuminen muodostavat hyvinvointioppimisen keskeisen perustan varhaiskasvatuksessa. Toiminnassa edistetään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjintää kaikessa toiminnassa. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten osallisuutta, liikkumista sekä kulttuuri- ja luontosuhdetta. Lapsia kuullaan ja heidän ajatuksiaan arvostetaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Lasten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa omaan arkeensa tuetaan heidän ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Hyvinvoiva lapsi kokee olevansa hyväksytty, arvostettu ja tärkeä osa yhteisöä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa jokaisen lapsen hyvinvointia, yhteisöllisyyttä, turvallisuuden tunnetta ja aktiivista osallistumista arjessa.

3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö¹⁰⁰. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet (luku 4). Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesääätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

¹⁰⁰ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 2 kohta ja 10 §

Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava saavutettavuus, lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa sekä fyysiset että virtuaaliset vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, konsertteihin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Varhaiskasvatuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt Juvan kunnassa.

Juven kunnassa varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt muodostuvat varhaiskasvatuksen käytössä olevista sisä- ja ulkotiloista sekä lähiympäristöstä, joka sisältää rakennetun ja luonnonympäristön. Muina oppimisympäristöinä toimivat esim. kirjasto ja kirjastoauto, vesiliikuntakeskus Sampola, koulu ja koulun piha-alue, kunnan omat ulkoilu- ja liikunta alueet sekä muut lähiympäristön retkikohteet. Oppimisympäristöjen toimivuutta arvioidaan säännöllisesti ja niitä muokataan tarpeen mukaan. Lapset ja aikuiset keskustelevat yhdessä oppimisympäristön järjestämisestä ja muokkaavat sitä yhdessä toimivaksi, viihtyisäksi, turvalliseksi ja käytännölliseksi.

Kulttuuri- ja kirjastopolku varhaiskasvatuksessa

Kulttuuri- ja kirjastopolku tukee lasten oppimista, osallisuutta, monilukutaitoa ja kulttuurista osaamista. Polku rakentuu suunnitelmallisista ja ikätasolle sopivista kulttuuri- ja kirjastokokemuksista, jotka etenevät lapsen kasvun ja kehityksen mukana. Kirjallisuus, sadut, musiikki, kuvataide, draama, leikki ja mediakasvatus ovat osa päivittäistä toimintaa.

Esimerkkejä polun etenemisestä:

- Alle 3-vuotiaat: loruttelu, kuvakirjat, musiikkituokiot, pienet satutuokiot
- 3–5-vuotiaat: kirjastovierailut, satuhetket, draamaleikit, kuvataideprojektit
- Esiopetusikäiset: kirjavinkkaus, tarinoiden tuottaminen, pienet esitykset, mediakasvatuksen tehtävät

Oppimisympäristöjä rakennetaan tukemaan lasten uteliaisuutta, ilmaisua ja yhdessä tekemistä. Kulttuuriset kokemukset toteutuvat päiväkodin arjessa, lähiympäristössä, kirjastossa, kulttuurikohteissa ja digitaalisissa oppimisympäristöissä.

Monipuoliset työtavat:

- satujen ja kirjallisuuden lukeminen ja käsittely
- lorut, riimit ja sanataide
- musiikki, laulut ja rytmileikit
- draama, nukketeatteri ja sorminukketeatteri

- kuvataide, kädentaidot ja monitaiteinen työskentely
- tunne- ja kaveritaitojen harjoittelu kirjallisuuden avulla
- mediakasvatus ja digitaaliset oppimisympäristöt
- kirjasto- ja kulttuurivierailut
- lasten omien kokemusten ja tuotosten näkyväksi tekeminen

Kirjastoyhteistyössä hyödynnetään lukupasseja, kirjavinkkauksia, satutuokioita, kirjapaketteja ja yhteisiä tapahtumia. Huoltajia kannustetaan osallistumaan lasten lukemiseen ja kulttuurikokemuksiin myös kotona. Kulttuuri- ja kirjastopolku toteutuu yhteistyössä varhaiskasvatuksen, kirjaston, kulttuuripalveluiden, Lastenkulttuurikeskus Verson sekä huoltajien kanssa. Tavoitteena on tarjota jokaiselle lapselle mahdollisuus myönteisiin kulttuuri- ja lukemiskokemuksiin sekä vahvistaa elinikäistä kiinnostusta kirjallisuuteen, kulttuuriin ja oppimiseen.

3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä¹⁰¹.

3.3.1. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa¹⁰². Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Perusteasiakirjaan kirjatusta arvoista, tavoitteista ja toteuttamisesta keskustellaan yhdessä huoltajan kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi¹⁰³.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajan kanssa korostuu lapsen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajan ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua¹⁰⁴ lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään saavutettavia digitaalisia palveluja. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

¹⁰¹ Varhaiskasvatuslaki 7 §

¹⁰² Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 10 kohta

¹⁰³ Kielilaki (423/2003) 18 § ja ulkomaalaislaki (301/2014) 203 §

¹⁰⁴ Varhaiskasvatuslaki 20 §

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Juvan kunnassa

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön muotoja ovat päivittäiset keskustelut lasten tuonti- ja hakutilanteissa, yhteydenotot päivän aikana viestillä, soittamalla tai sähköpostilla sekä tiedotteet DaisyFamilyn sähköisellä ilmoitustaululla. Käytössä on Daisy-toiminnanohjausjärjestelmä, jonka kautta huoltajat varaavat lasten hoitoajat, henkilöstö ja huoltajat voivat lähettää viestejä ja henkilökunta voi ilmoittaa perheille ryhmän ajankohtaisista asioista. Yhteistyössä korostuvat päivittäiset kohtaamiset lasta tuotaessa ja hakiessa. Näissä tilanteissa keskustellaan asioista, joista sekä henkilökunnan että huoltajien on hyvä tietää lapsen päivän kulusta. Kiireellisissä asioissa huoltajiin otetaan välittömästi yhteyttä heidän toivomallaan tavalla. Edellisten lisäksi yhteistyömuotoja ovat varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa, vanhempainillat sekä määräajoin tehtävät asiakaskyselyt. Muita yhteistyömuotoja ovat erilaiset juhlat, retket ja tapahtumat.

3.3.2. Yhteistyö eri tahojen kanssa

Yhteistyön tavoitteena on varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja kehittäminen. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet¹⁰⁵. Yksityisen palveluntuottajan on tarpeen mukaan toimittava monialaisessa yhteistyössä¹⁰⁶.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi muusta opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, katsomusyhteisöt kuten seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien sekä kuntien välinen yhteistyö ja sen kehittäminen on tärkeää. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat kehittää toimintaansa yhteistyössä korkeakoulujen, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa¹⁰⁷.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös lastenneuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä¹⁰⁸.

¹⁰⁵ Varhaiskasvatuslaki 7 §

¹⁰⁶ Varhaiskasvatuslaki 7 §

¹⁰⁷ Varhaiskasvatuslaki 7 §

¹⁰⁸ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 7, 9 ja 13 § sekä varhaiskasvatuslaki 7 §

Monialainen yhteistyö Juvan kunnassa

Monialaista yhteistyötä tehdään hyvinvointialueen Eloisan ja sen palveluiden muunmuassa neuvolan (lasten 4-vuotishavainnointilomakkeet), lastensuojelun, puheterapeutin, psykologin, toimintaterapeutin sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan (VEO) ja koulun kanssa. Lisäksi yhteistyökumppaneita ovat mm. monialainen työryhmä sekä kunnan kulttuuri- ja liikuntapalvelut. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa ennalta sovitusti ja tarpeen mukaan. Toiminnan tavoitteena on tukea juvalaisia lapsiperheitä arkielämän eri tilanteissa lapsen kasvun, opetuksen ja hoidon turvaamiseksi.

Juvalla yhteistyötä tehdään myös kirjaston, paikallisten seurojen (mm. Martat, MLL ja urheiluseurat), seurakunnan sekä kunnan liikunta- ja kulttuuripalvelujen kanssa. Yhteistyö kirjaston kanssa muodostuu osallistumisesta siellä järjestettäviin erilaisiin tapahtumiin, kuten satutuokioihin, teatteriesityksiin ja taidetapahtumiin. Kirjastoa käytetään aktiivisesti myös erilaisen aineiston lainaamiseen. Seurakunta järjestää vuosittain varhaiskasvatuksen kanssa erikseen sovittavia tapahtumia, esim. pääsiäisvaelluksen.

Varhaiskasvatuksella on mahdollisuus käyttää kunnan tarjoamia liikuntapalveluja, esim. vesiliikuntakeskus Sampolan tiloja, luistelukenttiä, hiihtolatuja, urheilukenttää ja pururatoja. Viskareille järjestetään uimakoulua toimintakauden aikana. Juvan kunnan kulttuuri- ja nuorisopalveluiden tarjoamaa toimintaa voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Monialaista yhteistyötä tekemällä hyödynnetään laajasti oman kunnan asiantuntijoiden osaamista perheiden ja varhaiskasvatuksen tukena. Liikunnallisuus otetaan huomioon päivittäisessä toiminnassa, mikä tuo lapsille iloa ja positiivisia kokemuksia sekä vahvistaa itsetuntoa.

3.4. Paikallisesti tarkennettavat asiat

Paikallisesti tarkennetaan

- *varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja toteuttaminen sekä arvioinnin käytännöt*
- *inklusiivisten toimintatapojen kehittäminen ja toteuttaminen*
- *varhaiskasvatuksen käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt*
- *huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteet ja käytännöt*
- *monialaisen yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat*
- *mahdollinen toiminnan kehittämisen yhteistyö muiden tahojen kanssa: kuntien ja muiden varhaiskasvatuksen järjestäjien, viranomaisten, korkeakoulujen, oppilaitosten, tutkimuslaitosten sekä järjestöjen kanssa*
- *eri yhteistyömuotojen arvioinnin käytännöt*
- *miten kiusaamista, väkivaltaa, syrjintää ja häirintää ehkäistään esimerkiksi laatimalla yhteiset säännöt ja toimintatavat yhdessä varhaiskasvatusyhteisön kesken*
- *miten kiusaamiseen, väkivaltaan, syrjintään ja häirintään puututaan ja miten toimenpiteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan.*

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii, että kukin varhaiskasvatuksen toimintayksikkö voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä. Täsmennykset voidaan kirjata paikalliseen suunnitelmaan varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5), niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.2), yhteistyö (luku 3.3), työtavat (luku 4.3) ja lapsen tuki (luku 5). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös luvussa 4.5 kuvatut oppimisen alueet. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 7). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua (luku 2.7).

Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita tarkennetaan paikallisella suunnittelulla (luku 1.2). Tavoitteita tarkennettaessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot, niiden henkilöstörakenne ja muut ominaispiirteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja sitä tarkentava paikallinen suunnittelu sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (luku 1.3) ovat lapsiryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtia. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella

on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

Pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen periaatteita sekä seurannan ja arvioinnin käytännöt Juvan kunnassa

Juvan kunnan varhaiskasvatuksessa painottuvat erityisesti myönteinen ja kannustava ilmapiiri, onnellinen lapsuus ja turvallisuus. Varhaiskasvatuksessa panostetaan pedagogiseen asiantuntemukseen ja toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään eri ammattiryhmien asiantuntijuutta. Varhaiskasvatusyksiköissä käydään säännöllisesti pedagogista keskustelua työyhteisön toimintatavoista. Tavoitteena on taata jokaiselle varhaiskasvatuksen piirissä olevalle lapselle kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta mahdollisimman kannustava ja myönteinen oppimisympäristö. Juvan kunnassa sitoudutaan toimimaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen periaatteiden mukaan. Juvan kunnan varhaiskasvatuksessa järjestetään laadukasta ja tarkoituksenmukaista pedagogista toimintaa, jolloin varmistetaan lapsen mahdollisuus saada kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä varhaiskasvatustilain edellyttämää yhdenmukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa, jossa pedagogiikka painottuu lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Juvan kunnassa kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Lähtökohtana on lapsi ja hänen hyvinvointinsa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelee ja arvioi toimintaa säännöllisesti tiimipalaverissa ja erikseen sovittavina kehittämisajankohtina. Tämän lisäksi suunnittelua ja arviointia tehdään yksikkökohtaisesti tarpeen mukaan. Juvan kunnassa henkilökunnalle järjestetään koulutusta eri aihealueista.

Päiväkoti Apilassa ja päiväkoti Mesikämmenessä toimii opettajien pedagoginen (peda) tiimi, johon kuuluvat päiväkodinjohtaja, varhaiskasvatuksen opettajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Lastenhoitajien pedatiimiin kuuluvat päiväkodinjohtaja ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajat. Lisäksi perhepäivähoitajat kokoontuvat säännöllisesti omaan tiimitapaamiseensa. Pedatiimien pääasiallisena tehtävänä on pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen. Ryhmät kokoontuvat n. kerran kuukaudessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö seuraa lastenkulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä. Näiden tunteminen on edellytyksenä sille, että materiaalista voidaan hyödyntää pedagogisesti kehittäviä ja lapsia kiinnostavia toiminnan muotoja. Lasten kanssa käytyjen keskustelujen perusteella saadaan selville lasten mieltymyksiä erilaisista asioista. Näin lapsilla on mahdollisuus osallistua heille mielekkään toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja kehittämiseen. Jokaisella lapsella on oikeus ja mahdollisuus olla osallisena lasten itsensä tärkeiksi ja mielekkäiksi kokemiin asioihin, ja kokea itsensä ryhmän aktiiviseksi vaikuttajaksi ryhmässä.

4.2. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia, henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1) sekä toimintakulttuurin kehittämistä.

Pedagogisen dokumentoinnin periaatteita ja käytäntöjä Juvan kunnassa

Juvan kunnassa pedagogisen dokumentoinnin muotoja ovat mm. lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, pedagoginen dokumentointi Daisy-toiminnanohjausjärjestelmässä, pedagogisendokumentaation seinät, sähköiset viikkokirjeet ilmoitustaululla sekä ryhmän pedagoginen suunnitelma (ryhmävasu). Ryhmäkohtainen pedagoginen suunnitelma laaditaan lasten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta, jota arvioidaan ja kehitetään koko toimintakauden ajan. Suunnitelmassa kuvataan, miten lasten kiinnostuksen kohteet ja oppimisen alueet huomioidaan ryhmän toiminnassa. Ryhmän pedagogisen suunnitelman avulla henkilöstön pedagogista työtä saadaan näkyväksi myös huoltajille. Perhepäivähoidossa tehdään suunnitelmaa soveltuvien osien. Dokumentteja hyödynnetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä sekä moniammatillisessa yhteistyössä.

Huoltajille pedagogiikka tehdään näkyväksi päivittäisissä kohtaamisissa, säännöllisillä tiedotteilla, sekä hyödyntämällä esimerkiksi valokuvia ja videoita. Ensisijaisena viestittämisen kanavana Juvan varhaiskasvatuksessa toimii Daisy-toiminnanohjausjärjestelmä. Lisäksi varhaiskasvatuksen arjesta kerrotaan muun muassa päiväkotien omien sosiaalisen median kanavien kautta. Dokumentointi on objektiivista ja tosiasioihin perustuvaa, ja siinä huomioidaan tietosuoja ja salassapitovelvollisuus. Koko varhaiskasvatuksen henkilöstö päivittää säännöllisesti tietosuojaosaamistaan kouluttautumisella. Henkilöstö noudattaa Juvan kunnan omia tietosuojamääräyksiä. Juvan kunnassa kaikilta varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajilta kysytään lupa lasten kuvaamiseen esimerkiksi lehtiartikkelin yhteydessä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on ohjata lasta opettavaan ja kehittävään tietotekniikan käyttöön, jolloin hän saa itse mahdollisuuden dokumentoida ympäröivää elinpiiriään. Tämän avulla lasta tuetaan havaintojen tekemiseen, tutkimiseen ja arviointiin, sekä arvostamaan omia ja muiden tuotoksia.

4.3. Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Lasten aloitteet voivat olla kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

Työtavat Juvan varhaiskasvatuksessa

Juvan kunnan varhaiskasvatuksessa toimintatapana on pienryhmätoiminta, jossa painottuu kokopäiväpedagogiikka. Lapset toimivat päivän aikana erikokoisissa ryhmissä. Ryhmän lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet huomioiden lapset jaetaan pienryhmiin. Pienryhmätoiminnassa hyödynnetään monipuolisia työtapoja sekä vahvistetaan lasten osallisuutta havainnoimalla ja kuuntelemalla heidän toiveitaan ja kiinnostuksen kohteitaan.

Juvan kunnassa varhaiskasvatushenkilöstölle on tärkeää mahdollistaa lapsille monipuolista, vaihtelevaa ja oppimiseen kannustavaa toimintaa, jonka yhtenä keskeisenä tavoitteena on onnistumisen kokemukset omasta tekemisestä ja osaamisesta. Kaikessa toiminnassa lähtökohtana on lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka pedagogisen toiminnan tavoitteissa huomioidaan lasten ikä, kiinnostuksen kohteet, vahvuudet ja valmiudet sopivan haasteelliselle ja lasta kiinnostavalle toiminnalle. Näin lapsi pääsee kehittämään omia taitojaan ja haluaa jatkossakin olla osallisena yhteisessä tekemisessä.

4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota kaikille lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja

hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätelemään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien esimerkiksi hyppy-, heitto- ja kiinniottoleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lurut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykkinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havaintoja käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit sekä digitaaliset välineet ja sovellukset tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustele leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

Käytäntöjä, jotka tukevat lasten leikkiä Juvan kunnassa

Leikki on keskeinen toimintamuoto varhaiskasvatuksessa. Arjessa on sekä ohjattua että omaehtoista leikkiä. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sen tarkemmin aikuiset havainnoivat lasten sanatonta viestintää. Isompien lasten kohdalla leikkiin liittyy keskeisenä kielellinen vuorovaikutus vertaisryhmän sekä aikuisten välillä. Materiaalivalinnoissa kiinnitetään huomiota käytettävän materiaalin ja työvälineiden laatuun, jotta tekemisen ilo säilyy ja lopputulos on lapselle mieleinen. Lapsilla on mahdollisuus tuoda omia leluja varhaiskasvatukseen erikseen sovittuina päivinä. Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään huomiota leikkivälineiden turvallisuuteen sekä siihen, että leikkiväline on pedagogisesti kehittävä ja lasta kiinnostava. Lapsille järjestetään mahdollisuuksia leikkiä erilaisissa ympäristöissä sekä sisällä että ulkona. Lapselle mahdollistetaan leikin aiheita, jotka näkyvät erilaisina kiinnostuksen kohteina lapsen arjessa ja elämässä. Juvalaisilla lapsilla luonto ja maaseutu ympäristö erilaisine töineen ja harrastuksineen näkyy luontevana osana lasten leikeissä. Tällaisia ovat esim. maaseudun erilaiset työt ja ammatit sekä luontoon liittyvät harrastukset.

Juvalla on lähietäisyydellä pieniä ja turvallisia metsäalueita, joita voidaan hyödyntää leikkipaikkoina. Lapset voivat hyödyntää erilaisia luonnonmateriaaleja osana leikkiä luontoa arvostaen. Leikkipaikkoina hyödynnetään myös kunnan alueella olevia leikkipuistoja. Varhaiskasvatuksen henkilöstö huolehtii siitä, että lapsi saa olla osallisena leikkitalanteessa muiden lasten kanssa. Aikuisen tehtävänä on havainnointi, ohjaaminen, leikin opettaminen ja tarpeen mukaan leikissä mukana oleminen. Lapselle annetaan leikkirauha, ja häntä opetetaan omien leikkivälineiden siivoamisessa yhdessä muiden kanssa. Juvan kunnassa lapsia rohkaistaan tutkimaan ympärillä olevia asioita leikin keinoin. Lapsille annetaan mahdollisuuksia ideoida ja toteuttaa erilaisia leikkiympäristöjä siten, että aikuinen huolehtii leikin sujumisesta ja sen turvallisuudesta.

4.5. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden¹⁰⁹ mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- *Kielten rikas maailma*
- *Ilmaisen monet muodot*
- *Minä ja meidän yhteisömme*
- *Tutkin ja toimin ympäristössäni*
- *Kasvan, liikun ja kehityn.*

Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielipiteet, mielenkiinnon kohteet ja

¹⁰⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

4.5.1. Kielten rikas maailma (001)

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Kasvatuksessa ja opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä, ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin. Tarvittaessa lapsia tuetaan käyttämään omaa vaihtoehtoista kommunikaatiotapaa osana ryhmän vuorovaikutusta.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa ja sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Kielten rikas maailma Juvan varhaiskasvatuksessa

Juvan varhaiskasvatuksessa kieli nähdään oppimisen, vuorovaikutuksen ja osallisuuden perustana. Lasten kielellistä kehitystä tuetaan suunnitelmallisesti kaikissa arjen tilanteissa turvallisessa, kannustavassa ja kielitietoisessa ympäristössä. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan monikielisyttä ja eri kieli- ja kulttuuritaustoja osana yhteisön rikkautta. Lasten kielen kehitystä vahvistetaan keskustelujen, lorujen, laulujen, satujen, leikkien, pelien ja monipuolisen ilmaisun avulla. Henkilöstö sanoittaa arkea, rikastaa lasten sanavarastoa sekä kannustaa lapsia ilmaisemaan ajatuksiaan, tunteitaan ja kokemuksiaan erilaisin keinoin. Pienryhmätoiminta tukee lasten vuorovaikutusta, kuuntelemisen taitoja ja aktiivista osallistumista. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan kirjoitettuun kieleen, kirjallisuuteen ja erilaisiin viestinnän muotoihin lasten ikä- ja kehitystason mukaisesti. Kirjastoyhteistyö, sadutus, kuvien käyttö sekä monilukutaitoa tukevat materiaalit ovat osa arjen toimintaa. Suomi toisena kielenä (S2) -opetus toteutuu osana päivittäistä toimintaa. Koko henkilöstö tukee lasten kielellistä kehitystä arjen vuorovaikutustilanteissa, ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii henkilöstön tukena. S2-opetuksessa hyödynnetään monipuolisia materiaaleja ja menetelmiä, kuten kuvia, tukiviittomia, pelejä, satuja ja esimerkiksi Roihusten eväsretki -materiaalia. Tavoitteena on vahvistaa lasten kielellisiä valmiuksia, vuorovaikutustaitoja, osallisuutta sekä myönteistä suhtautumista kieliin, kulttuureihin ja oppimiseen.

4.5.2. Ilmaisun monet muodot (002)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa, kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan ja soitetaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoitamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan lapsille soveltuvien käsityön teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla. Näitä työtapoja voivat olla esimerkiksi rakentelu, muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu. **Käsityöllisen ilmaisun** tavoitteena on tarjota lapsille kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisen tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan

mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia käsityön tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten kanssa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen** ja **keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Ilmaisun monet muodot

Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti puheen, leikin, liikkeen, musiikin, kuvallisen ilmaisun, draaman ja muiden ilmaisun muotojen avulla. Kulttuurinen osaaminen vahvistuu arjen kokemuksissa, yhteisessä toiminnassa sekä tutustumalla erilaisiin tapoihin, kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin myönteisessä ilmapiirissä.

4.5.3. Minä ja meidän yhteisömme (003)

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia. Vastaavasti tarkastellaan uskonnottomuutta. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset

tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelystä annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä, esimerkiksi syntymästä ja kuolemasta.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7).

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Minä ja meidän yhteisömme Juvan varhaiskasvatuksessa

Eettinen ja katsomuskasvatus Juvan kunnassa Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa käsitellään heitä askarruttavia ajankohtaisia asioita. Toimintakauden alussa painottuu vahvasti vuorovaikutustaitojen harjoittelu, jonka tavoitteena on luoda myönteinen ja turvallinen ilmapiiri, jossa lapsi tuntee olevansa ryhmän tasa-arvoinen jäsen. Ryhmän tavoista ja säännöistä sovitaan yhdessä henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä jokaisen ihmisen koskemattomuutta ja kunnioittamista. Kiusaaminen ei ole sallittua missään muodossa, ja siihen puututaan välittömästi. Lapsia tuetaan erilaisten tunnetilojen tunnistamisessa ja ilmaisemisessa. Tällä pyritään siihen, että lapsi saa olla ryhmän jäsen omana itsenään. Lasta opetetaan kanavoimaan erilaiset tunnetilat siten, ettei hän esimerkiksi

suuttuessaan vahingoita itseään tai muita. Tunnetaitoja harjoitellaan leikin, draaman ja luovan toiminnan avulla, sekä esim. satuja ja tunnekortteja käyttämällä. Maahanmuuttajaperheiden kanssa sovitaan arjen käytännöistä ja tavoista, jotka eivät ole ristiriidassa perheen oman kulttuurin ja katsomuksen kanssa. Henkilökunta perehtyy eri kulttuureiden erityispiirteisiin, joilla on vaikutusta lapsen kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon. Tavoitteena on perheen osallistaminen varhaiskasvatukseen ja ympärillä olevaan yhteisöön. Juvalla monikulttuurisuus nähdään rikkautena ja mahdollisuutena oppia uusia asioita muista kulttuureista. Erilaiset katsomukset ovat tasavertaisia keskenään. Katsomuskasvatuksen tavoitteena on ymmärtää ja kunnioittaa erilaisia katsomuksia. Katsomuskasvatus liittyy läheisesti myös Juvan kulttuuriperintöön ja perinteisiin. Varhaiskasvatukseen ei sisälly vakaumuksellista uskonnonharjoitusta, mutta esimerkiksi seurakunnan kanssa voidaan järjestää yhteisiä tapahtumia erikseen sovitusti. Huoltajien kanssa sovitaan aina, voiko lapsi osallistua seurakunnan kanssa järjestettäviin tilaisuuksiin. Kirkko on yksi paikallisen kulttuuriperinteen kohde, johon voidaan käydä tutustumassa lasten kanssa. Vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja perinteet kuuluvat osana suomalaiseen kulttuuriin.

4.5.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni (004)

*Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.*

*Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelunsa** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Keskeisiä matematiikan osa-alueita ovat matemaattiset ajattelu- ja päättelytaidot, lukukäsite ja laskemisen taidot, aritmeettiset taidot, geometriset taidot, mittaaminen ja aika sekä näihin liittyvät käsitteet. Matemaattisen ajattelun kehittyminen on yhteydessä avaruudelliseen hahmottamiseen sekä kielellisiin ajattelun taitoihin. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.*

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto, esimerkiksi metsä, puisto, niitty tai ranta-alue voi olla myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestävään elämäntapaan mutta ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta kestävä elämäntavan ylläpitämisestä.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja tai soittimia ja muita arjen teknologisia ratkaisuja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni Juvan varhaiskasvatuksessa

Juvan varhaiskasvatuksessa lapsia kannustetaan tutkimaan, havainnoimaan ja ihmettelemään ympäröivää maailmaa omien kokemustensa ja kiinnostuksen kohteidensa kautta. Oppiminen rakentuu leikin, tutkimisen, liikkumisen, kokeilemisen ja yhdessä tekemisen avulla. Lasten kysymyksiä, oivalluksia ja ajatuksia arvostetaan ja niitä hyödynnetään toiminnan suunnittelussa. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan lähiympäristöön, luontoon, rakennettuun ympäristöön sekä oman kotikunnan kulttuuriin ja yhteisöön. Retket, ulkoilu ja ympäristön havainnointi vahvistavat lasten luontosuhdetta, ympäristötietoisuutta ja kokemusta omasta lähiympäristöstä. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja kestävä elämäntavan periaatteita harjoitellaan arjen teoissa, kuten kierrättämisessä, luonnon kunnioittamisessa ja yhteisestä ympäristöstä huolehtimisessa.

Toiminnassa harjoitellaan matemaattista ajattelua, ajankäsitystä, syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä sekä ongelmanratkaisutaitoja ikä- ja kehitystason mukaisesti. Lapsia rohkaistaan tutkimaan, vertailemaan, laskemaan, mittaamaan ja tekemään havaintoja eri tilanteissa ja ympäristöissä. Teknologiaan tutustutaan turvallisesti ja pedagogisesti tarkoituksenmukaisella

tavalla osana arkea. Lasten kanssa harjoitellaan myös mediataitoja, tiedon hankintaa ja kriittistä havainnointia heidän ikätasonsa huomioiden. Tavoitteena on vahvistaa lasten uteliaisuutta, ajattelun taitoja, oppimisen iloa sekä aktiivista toimijuutta omassa ympäristössään.

4.5.5. Kasvan, liikun ja kehityn (005)

*Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.*

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikkumisen iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvuille, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikkumisen tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattua liikkumista. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoiltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojia tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenajalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikkumisella on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikkumisen ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisessä kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruokakasvatus tukee kestäväää elämäntapaa ja vahvistaa lasten ymmärrystä esimerkiksi ruoan alkuperästä, merkityksestä ja arvosta. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Lasten ikätasoisia uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Lapsen hyvinvoinnin tukeminen Juvan kunnassa

Lapsen hyvinvointi muodostuu monesta eri tekijästä, jotka huomioonottamalla mahdollistetaan lapsen kokonaisvaltainen kasvu ja kehitys. Lasten liikuntaa sekä monipuolisen ja terveellisen ravinnon tarjoamista pidetään tärkeänä Juvan kunnan varhaiskasvatuksen toiminnassa. Juvan varhaiskasvatuksessa lasten monipuolista liikkumista edistetään suunnitelmallisesti osana arjen pedagogiikkaa. Henkilöstö toimii liikkumisen esimerkkinä ja osallistuu itse yhteiseen liikkumiseen. Liikkumiseen liittyvää toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja tarpeiden mukaan. Lapsiryhmissä liikkumisen toteutumista ohjaavat päivittäinen ja viikoittainen suunnittelu. Toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa hyödynnetään lasten motoristen taitojen systemaattista havainnointia ja dokumentointia inno-norsun lomakkeen avulla. Päiväkotit Apilaan käytössä on oma liikuntasali, jonka lisäksi on mahdollisuus käyttää kampuksen liikuntahallia erikseen sovittuina aikoina. Kampuksen piha-alue ja sen ympäristö tarjoavat mahdollisuuden monipuoliseen liikkumiseen. Urheilu- ja pesäpallokenttä sekä vesiliikuntakeskus Sampola sijaitsevat kävelymatkan päässä kampukselta. Talvisin kampuksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat hiihtoladut ja luistelukentät. Päiväkotit Mesikämmen käy liikkumassa ammattikoulun salissa. Näiden lisäksi Juvan lähiluonnon metsät, pururadat ja yleiset leikkipuistot tarjoavat hyvät mahdollisuudet lasten kanssa retkeilyyn ja liikkumiseen niin kesällä kuin talvella kaikille Juvan varhaiskasvatuksessa oleville.

Päiväkotit Apilaan sekä päiväkotit Mesikämmeneen ruoka tulee Juvankodin keskuskeittiöltä. Perhepäivähoitajat huolehtivat itse ruoan valmistuksesta. Erityisruokavaliota noudattaville lapsille ruoka valmistetaan terveydenhoitajan tai lääkärin antaman suosituksen mukaisesti. Juvan kunnan varhaiskasvatuksessa noudatetaan valtakunnallisia ruokailusuosituksia. Juvan kunnassa lapsen turvallisuudesta huolehditaan kokonaisvaltaisesti. Kunnassa toimitaan laadittujen ja voimassaolevien suunnitelmien mukaisesti (esim. pelastussuunnitelma). Lääkehoitosuunnitelmassa määritellään tavat, joiden mukaan toimitaan, mikäli lapselle annetaan lääkärin määräämiä lääkkeitä hoitopäivän aikana. Lapselle annettavista lääkkeistä täytetään lapsen lääkehoidon seurantalomake, jossa on huoltajilta kirjallinen ohjeistus lääkkeen antamisesta. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, ne kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös romanikielellä¹¹⁰. Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se

110 Varhaiskasvatuslaki 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 88–89 sekä viittomakielilaki (359/2015)

ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä **ruotsia** että **suomea**. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa¹¹¹. Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttää ja omaksua romanikieltä. Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisu- ja viittomavarantoa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä erilaisissa kasvatusta ja opetustilanteissa. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuväline. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Lapsen kielen kehitykseen liittyvää suomen/ruotsin kieleen tutustumista ja opettelua ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen (luku 5). Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti

¹¹¹ Suomen perustuslaki (731/1999) 17 § 3 momentti

perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molempipuolinen ymmärrys.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia Juvan varhaiskasvatuksessa

Juvan varhaiskasvatuksessa kulttuurinen osaaminen ja kielitietoisuus ovat osa pedagogista toimintaa ja arjen vuorovaikutusta. Lapsen yksilöllisen suunnitelman keskustelussa huoltajien kanssa keskustellaan perheen kulttuurista ja katsomuksesta, sekä siitä, miten huoltajat toivovat niitä huomioitavan varhaiskasvatuksen arjessa. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan lasten, perheiden ja yhteisön kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Jokainen lapsi kohdataan yksilönä, jonka oma kieli, kulttuuri ja tausta ovat tärkeä osa identiteettiä ja oppimista.

Kulttuuri- ja kirjastoyhteistyö

Juvan varhaiskasvatuksessa kulttuurikasvatus, lukeminen ja monipuoliset kulttuurikokemukset ovat osa lasten arkea, oppimista ja hyvinvointia. Toimintakulttuurissa arvostetaan lasten osallisuutta, luovuutta, kulttuurista moninaisuutta sekä paikallista kulttuuriperintöä. Kulttuurikasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten kielellisiä taitoja, mielikuvitusta, vuorovaikutusosaamista, tunnetaitoja sekä kulttuurista identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa tehdään suunnitelmallista yhteistyötä kirjaston, kulttuuritoimijoiden, Lastenkulttuurikeskus Verson sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Yhteistyö tarjoaa lapsille mahdollisuuksia osallistua satutuokioihin, työpajoihin, näyttelyihin, esityksiin ja erilaisiin kulttuuritapahtumiin. Kulttuuritoimijoiden vierailut päiväkodeissa sekä lasten vierailut erilaisiin kulttuurikohteisiin rikastuttavat lasten arkea ja tukevat oppimista. Kirjasto toimii tärkeänä oppimisympäristönä ja yhteistyökumppanina varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatuksen yksiköt ja perhepäivähoitajat vierailevat kirjastossa säännöllisesti osallistuen esimerkiksi satutunteihin, kirjavinkkauksiin, näyttelyihin ja tapahtumiin. Kirjaston palveluita hyödynnetään myös osana mediakasvatusta, monilukutaitoa ja perheiden lukemisen tukemista.

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lukemisen kulttuuria järjestämällä vuosittaisia luku- ja kulttuuriviikkoja, joissa painottuvat kielellinen kehitys, kirjallisuus ja yhteiset lukukokemukset. Toimintaan voi sisältyä esimerkiksi kirjanäyttelyitä, satu- ja nukketeatteria, draamaa, loruttelua, lasten omien kirjojen esittelyä sekä yhteisiä lukuhetkiä lasten ja huoltajien kanssa. Lukemiseen kannustetaan myös lukupassien, kirjavinkkien ja kotilukemisen tukemisen avulla. Lapsia tutustutetaan erilaisiin kieliin, kulttuureihin ja ilmaisun muotoihin turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä. Jokaisen lapsen ja perheen omaa kieltä ja kulttuuria arvostetaan. Henkilöstö toimii esimerkkinä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kulttuurisen moninaisuuden arvostamisessa. Paikallinen kulttuuri, historia ja luonto ovat osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Lapset tutustuvat Juvan seudun erityispiirteisiin, kulttuurikohteisiin ja lähiympäristöön retkien, tapahtumien ja erilaisten projektien kautta. Lasten omia tuotoksia ja taidetta voidaan asettaa esille esimerkiksi kirjastossa osana lasten kulttuuriviikkoja tai muita yhteisiä tapahtumia.

Kulttuurikasvatuksen keskeisiä tavoitteita varhaiskasvatuksessa ovat:

- lasten kielellisten taitojen ja lukemisen kiinnostuksen vahvistaminen
- kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun tukeminen
- lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen
- monilukutaidon ja mediataitojen kehittäminen
- tunnetaitojen ja eettisen ajattelun tukeminen

- paikallisen kulttuurin, luonnon ja kulttuuriperinnön arvostaminen
- yhdenvertaisuuden ja kulttuurisen moninaisuuden edistäminen.

4.6.1. Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatusta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatuksessa.

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Suppeamman kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy varhaiskasvatuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu perusopetuksen loppuun. Varhaiskasvatuksen kieli, esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Varhaiskasvatus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Toiminnassa pyritään siihen, että kukin henkilöstöön kuuluva käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä: joko kielikylpykieltä tai kieltä, jolla varhaiskasvatus on järjestetty. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Tavoitteena on valmius siirtyä kielikylpynä toteutettuun esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Muu laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin varhaiskasvatuslaissa säädetyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat kielen kehitykselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan varhaiskasvatuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Varhaiskasvatuksen järjestäjä harkitsee tapauskohtaisesti huoltajan kanssa keskustellen, milloin tällainen järjestely tukee lapsen kehitystä.

Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta varhaiskasvatuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin henkilöstöön kuuluva jäsen käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Lapsia kannustetaan molempien kielten käyttöön. Tavoitteena on valmius siirtyä joko kaksikieliseen tai suomen-/ruotsinkieliseen esiopetukseen ja perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kieltenoppimisen tukeminen, lasten

motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen esi- ja perusopetukseen tai muulla tavalla varhennettuun kieltenopetukseen.

Kielipesä

Kielipesätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. Kielipesätoiminnan periaatteet voivat olla kielikylyn kaltaisia.

Kaksikielinen varhaiskasvatus Juvalla

Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä lapsen kieli-identiteetin ja monikielisen kehityksen tukemiseksi. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen kieliympäristöstä, kielitaidon kehittymisestä sekä kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toimintatavoista. Perheitä kannustetaan arvostamaan ja ylläpitämään lapsen kaikkia kieliä.

4.7. Paikallisesti tarkennettavat asiat

Paikallisesti tarkennetaan seuraavia tavoitteita, sisältöjä ja periaatteita huomioiden lasten ikä ja kehitys sekä eri toimintamuotojen ominaispiirteet:

- pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen periaatteita sekä seurannan ja arvioinnin käytäntöjä
- varhaiskasvatuksen pedagogisen dokumentoinnin periaatteita ja käytäntöjä
- monipuolisten työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita
- käytäntöjä, jotka tukevat lasten leikkiä inklusiivisten periaatteiden mukaisesti
- oppimisen alueiden tavoitteita ja sisältöjä
- lasten mielenkiinnon kohteiden ja osallisuuden huomioon ottamisen tapoja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa
- eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatuksen toteuttamista
- kaksikielisen varhaiskasvatuksen toteuttamista, mikäli sitä järjestetään
- vieras- ja monikielisten lasten suomen/ruotsin kielen oppimisen tukemista
- perheen kielivalintoihin ja äidinkielen tukemiseen liittyvää yhteistyötä ja käytäntöjä.

5. Lapsen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty¹¹². Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla, lapsiryhmässä toteutetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä¹¹³ on velvollinen antamaan lapselle hänen tarvitsemaansa tukea päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivyttyä. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin. Mikäli lapsen tuen tarpeet sitä edellyttävät, lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä.

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää tuen järjestämisen käytännöistä, toteuttamisesta, toimintatavoista ja arvioinnista päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi annettavan tuen vaikuttavuutta ja riittävyyttä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää yhteistyörakenteista, vastuista ja toimintatavoista liittyen huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä monialaiseen yhteistyöhön. Monialaisen yhteistyön osalta päätetään myös työnjako eri toimijoiden kanssa tuen järjestämisessä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi sitä edellyttää¹¹⁴.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että lapsen oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkittamis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä toteutuu¹¹⁵.

Päätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta¹¹⁶. Jos kyseessä on yksityisen palveluntuottajan järjestämä varhaiskasvatus, päätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta.

¹¹² Varhaiskasvatuslaki 15 a §

¹¹³ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

¹¹⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 d §

¹¹⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

¹¹⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

Jos tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän¹¹⁷ varhaiskasvatukseen, on tuki suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä¹¹⁸.

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviensa ja vastuidensa mukaan.

Toimipaikan johtaja vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla¹¹⁹. Johtaja huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa.

Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa. Erityisopettajan antama opetus toteutuu pääsääntöisesti ryhmässä toteutettavana opetuksena joko osa- tai kokoaikaisesti. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopetuksena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa¹²⁰. Tukipalveluna järjestettävä erityisopettajan antama konsultaatio ja opetus suunnitellaan lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan, ja se voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista ja säännöllistä. Varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista.

Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelu ja arviointi voidaan tehdä yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja/tai erityisopettajan kanssa¹²¹. Lapsen edun sitä edellyttäessä, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa keskustella, että lapsi siirtyy päiväkotiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia¹²², joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Tämä voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avustaja auttaa muita lapsia, kun varhaiskasvatuksen opettaja toimii tukea tarvitsevan lapsen kanssa ja tuo vuorovaikutustilanteeseen lapsen yksilöllisiin tavoitteisiin liittyviä pedagogisia sisältöjä.

Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut Juvalla

Juvalla varhaiskasvatuksen tuki perustuu laadukkaaseen, inklusiiviseen varhaiskasvatukseen. Laadukkaasta varhaiskasvatuksesta ja tuen toteutumisesta vastaa päiväkodin johtaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Juvan kunnassa lapsen tuki järjestetään ensisijaisesti aina lapsen omassa varhaiskasvatusryhmässä. Tuen toteuttamisesta vastaa koko varhaiskasvatuksen henkilöstö yhdessä huoltajien ja tarvittaessa muiden asiantuntijatahojen

¹¹⁷ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

¹¹⁸ Varhaiskasvatustilaki 15 b §

¹¹⁹ Varhaiskasvatustilaki 31 §

¹²⁰ Varhaiskasvatustilaki 15 d §

¹²¹ Varhaiskasvatustilaki 15 c §

¹²² Varhaiskasvatustilaki 35 ja 38 §

kanssa. Päiväkodin johtaja huolehtii pedagogisena johtajana, että lapsen tarvitsema tuki suunnitellaan, toteutetaan ja dokumentoidaan varhaiskasvatusten käytänteiden mukaisesti.

Tuen järjestämisessä vastuut jakautuvat seuraavasti:

- Varhaiskasvatuksen opettaja: vastaa lapsiryhmän pedagogisesta toteutuksesta, havainnoinnista ja vasun laadinnasta
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja: tukee arviointia, osallistuu suunnitteluun ja antaa pedagogista konsultaatiota
- Päiväkodin johtaja: vastaa tuen kokonaisprosessista, resurssien kohdentamisesta ja hallinnollisista ratkaisuista
- Huoltajat: osallistuvat suunnitteluun, arviointiin ja päätöksentekoon lapsensa tuesta
- Monialaiset toimijat: osallistuvat arviointiin ja tukitoimien suunnitteluun tarvittaessa

Siirtymävaiheet

Varhaiskasvatuksessa siirtymävaiheita suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä lapsen, huoltajien sekä eri toimijoiden kanssa lapsen hyvinvoinnin, oppimisen ja tuen jatkuvuuden turvaamiseksi. Varhaiskasvatuksen sisäisissä siirtymissä varmistetaan, että lapsen kehitykseen, oppimiseen ja mahdolliseen tukeen liittyvät tiedot siirtyvät suunnitelmallisesti ryhmästä tai yksiköstä toiseen. Siirtymien aikana lapsen asioissa järjestetään siirtopalaveri henkilöstön kesken. Siirtymä esiopetukseen toteutetaan yhteistyössä huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön kanssa siten, että lapsen tarvitsema tuki jatkuu joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti. Lapsen tuen suunnittelun ja toteuttamisen kannalta välttämättömiä tietoja siirretään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti huoltajia informoiden ja tarvittavat suostumukset huomioiden. Tietojen käsittelyssä noudatetaan tietosuojan ja tietoturvan periaatteita, ja tiedonsiirto toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa lapsen edun mukaisesti.

Tiedonsiirto ja yhteistyö siirtymävaiheissa

Lapsen tuen suunnittelun ja toteutuksen kannalta välttämätön tieto siirretään hallitusti siirtymätilanteissa varhaiskasvatussyksiköiden välillä sekä esiopetukseen.

Tiedonsiirron käytännöt:

- huoltajien kanssa käytävä siirtokeskustelu
- siirtopalaveri, johon osallistuvat lapsen kannalta keskeiset varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstöt
- kirjallinen dokumentointi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan
- tarvittaessa monialaisen yhteistyön asiantuntijoiden osallistuminen siirtoon

Tiedonsiirrossa huomioidaan salassapito- ja tietosuojakäytännöt sekä huoltajien suostumus.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan rooli

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii keskeisessä roolissa tuen asioissa. Hän osallistuu lapsen tuen tarpeen arviointiin, tukitoimien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin sekä toimii henkilöstön pedagogisena tukena. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee tiivistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijatahojen kanssa lapsen yksilöllisen tuen varmistamiseksi. Juvalla varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi työskennellä joko ryhmäkohtaisena varhaiskasvatuksen erityisopettajana tai konsultoivana varhaiskasvatuksen erityisopettajana, jolloin hän vastaa useamman lapsiryhmän tukeen liittyvissä asioissa.

5.2. Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa sekä tarvitsemaansa tukea¹²³. Lapsen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

¹²³ Varhaiskasvatuslaki 15 a §
62

5.2.1. Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista sekä lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan¹²⁴.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta¹²⁵. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia. Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä¹²⁶.

Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö Juvan kunnassa

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on keskeinen osa lapsen tuen suunnittelua, toteuttamista ja arviointia. Yhteistyö perustuu avoimeen vuorovaikutukseen, keskinäiseen luottamukseen sekä yhteiseen ymmärrykseen lapsen tuen tarpeista ja vahvuuksista. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö toteutuu päivittäisissä kohtaamisissa, säännöllisissä keskusteluissa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Yhdessä huoltajien kanssa pohditaan tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin liittyviä tekijöitä. Huoltajia kuullaan kaikissa lasta koskevissa tuen ratkaisuihin ja päätöksiin. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden monialaisten yhteistyötahojen kanssa huoltajien suostumuksella. Lapsen mielipiteitä ja toiveita selvitetään lapsen ikätasoon sopivilla tavoilla esimerkiksi keskustelun, leikin, kuvien, havainnoinnin ja muun vuorovaikutuksen avulla.

5.2.2. Monialainen yhteistyö

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatusta ja perheneuvonnan ja muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden mahdollisten yhteistyötahojen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä¹²⁷.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun vastaavan tahon keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen

¹²⁴ Varhaiskasvatuslaki 20 §

¹²⁵ Varhaiskasvatuslaki 40–41 §

¹²⁶ Varhaiskasvatuslaki 7 § ja HE 40/2018 vp, s. 87–88

¹²⁷ Varhaiskasvatuslaki 40–42 §

jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Monialainen yhteistyö Juvan kunnassa

Juvan kunnassa monialaista yhteistyötä tuen aikana tehdään pääasiassa Eloisan kanssa. Eloisan palveluihin kuuluu muun muassa lasten neuvola, lasten ja nuorten kuntoutustyöryhmä sekä lapsi perheiden sosiaalipalvelut. Monialainen yhteistyö tiivistyy lapsen saadessa tukea.

Varhaiskasvatuksella on käytössä yhteydenottolomake, joka täytetään yhdessä huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa, jos huoli herää lapsen kasvuun, kehitykseen tai oppimiseen liittyvissä asioissa. Huoltajat toimittavat lomakkeen neuvolaan, jossa arvioidaan jatkotoimenpiteiden ja mahdollisen monialaisen yhteistyön tarve yhdessä huoltajien sekä neuvolan terveydenhoitajan kanssa. Mikäli lapsella todetaan tuen tarve, terveydenhoitaja ohjaa asian käsittelyyn Eloisan kuntoutustiimille, jossa monialainen työtiimi tarkastelee jatkotoimenpiteitä. Kuntoutustiimi ilmoittaa jatkosta huoltajille ja sopii kuntouttavan toiminnan toteutuksesta. Varhaiskasvatukseen tieto välittyy huoltajien kautta. Kuntoutustiimiin kuuluu mm. puhe- ja toimintaterapia, fysioterapia sekä kuntoutus- ja kommunikaatio-ohjaus, lääkäri, psykologi ja tarvittaessa myös terveydenhoitaja ja muu sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilainen. Yhteistyön tavoitteena on varmistaa lapsen oikea-aikainen tuki lapsen edun mukaisesti. Monialaista yhteistyötä toteutetaan aina yhteistyössä huoltajien kanssa heidän suostumuksellaan.

5.2.3. Varhennettu oppivelvollisuus ja siihen liittyvä yhteistyö

Lapsi voi oppimiskykyyn vaikuttavan vamma, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi tarvita varhennettua oppivelvollisuutta¹²⁸. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa esiopetuksessa¹²⁹ sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Lapsella on oikeus saada esiopetusta myös varhennettua oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna¹³⁰. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Kokonaiskuvan muodostamiseksi lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tulee tarkastella suhteessa lapsella ilmeneviin tuen tarpeisiin ja oppimisen edellytyksiin. Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa päätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta¹³¹ hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Varhennettuun oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisesta määrätään tarkemmin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa¹³².

¹²⁸ Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 §

¹²⁹ Oppivelvollisuuslaki 3 §

¹³⁰ Perusopetuslaki 26 a §

¹³¹ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹³² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 5.5.1

Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennettu oppivelvollisuus (1.8.2026 alkaen, aiemmin pidennetty oppivelvollisuus) koskee lasta, jolla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja jonka arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen myötä lapsella on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona hän täyttää viisi vuotta. Lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään ennen perusopetuksen alkamista. Varhennetun oppivelvollisuuden lähtökohtana on, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta. Tämän jälkeen lapsi osallistuu oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvaan esiopetukseen kuusivuotiaana ja siirtyy sen jälkeen perusopetukseen. Päätöksen valmistelu perustuu monialaiseen yhteistyöhön, jossa hyödynnetään varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajien sekä eri asiantuntijoiden arvioita. Päätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta tekee Juvan sivistystoimenjohtaja.

5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin annetaan lapsen tarpeen mukaisia tuen muotoja ja tukipalveluita¹³³. Tuki voi olla yleistä, tehostettua tai erityistä tukea¹³⁴ tuen muotojen ja tukipalveluiden määrästä ja intensiteetistä riippuen. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, huoltajalta tai muilta asiantuntijoilta.

Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tuen tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Lapsella on myös oikeus tuen palveluihin ja apuvälineisiin tuen tarpeen mukaan¹³⁵. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa niistä tuen muodoista, kuten apuvälineistä, joita lapsi tarvitsee varhaiskasvatukseen osallistumiseensa. Tällaisia ovat esimerkiksi

- liikkumiseen ja muihin fyysisiin toimintoihin liittyvät järjestelyt, kuten pyörätuoliliuskat ja kaiteet tai
- lapsen kommunikaatioon, näköön, kuuloon, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen liittyvät apuvälineet, kuten kommunikointia tukevat lelut, digitaaliset sovellukset, pelit tai äänikirjat.

¹³³ Varhaiskasvatuslaki 15 b ja 15 c §

¹³⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

¹³⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen tarve arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea. Tehostettua tai erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa¹³⁶.

5.3.1. Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä pedagogisista, hoidollisista tai rakenteellisista tuen muodoista, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa opetusta.

Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista, vaan tukea annetaan aina tuen tarpeen ilmetessä. Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Tukipalveluista eli varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamasta konsultaatiosta ja opetuksesta sekä tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös myös yleisessä tuessa¹³⁷. Tukipalveluita annetaan yksittäisinä tukimuotoina, mikäli lapsen yksilöllinen kehitys, oppiminen ja hyvinvointi sitä edellyttää.

Yleinen tuki

Yleinen tuki kuuluu kaikille lapsille ja sitä toteuttaa koko varhaiskasvatus henkilöstö. Yleiseen tukeen liittyviä pedagogisia järjestelyjä ja työtapoja ovat muun muassa. suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu, oppimisympäristöjen muokkaus, selkeä päiväjärjestys ja kuvatuun hyödyntäminen arjessa. Juvan kunnassa yleisen tuen toteuttamisen arvioinnin ja suunnittelun tukena hyödynnetään yleisen tuen tarkistuslistaa. Tarkistuslista käsitellään yhdessä henkilöstön kanssa säännöllisesti ja sen avulla arvioidaan lapsiryhmän pedagogisia toimintatapoja, oppimisympäristöjä sekä käytössä olevia tukitoimia. Tarkistuslistan tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäisevää ja suunnitelmallista tukea osana koko varhaiskasvatuksen arkea. Lisäksi yleiseen tukeen kuuluu varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama osa aikainen erityisopetus ja konsultaatio. Yleisen tuen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista mahdollisen varhaisessa vaiheessa.

¹³⁶ Varhaiskasvatuslaki 35 ja 38 §

¹³⁷ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

5.3.2. Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä.

Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista.

Lapsen mahdollista myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voida käyttää tuen saamisen ehtona¹³⁸. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös¹³⁹.

Tehostettu tuki

Mikäli yleisen tuen koetaan olevan riittämätöntä lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi, arvioidaan tehostetun tuen tarvetta. Tehostettu tuki muodostuu suunnitelmallisista ja säännöllisistä tukitoimista, joista voi olla käytössä samanaikaisesti useita pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukimuotoja. Tehostetun tuen tarpeen arviointi perustuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattuihin havaintoihin, käytettyjen tukitoimien arviointiin, oppimisympäristöjen tarkasteluun sekä huoltajien ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tarvittaessa arvioinnissa voidaan hyödyntää myös monialaista asiantuntijuutta. Myös huoltajat voivat pyytää tukitoimien riittävyyden arviointia.

Varhaiskasvatusjohtaja tekee päätöksen tehostetusta tuesta. Ennen päätöksen tekemistä huoltajille varataan aika kuulemiseen, jossa heillä on mahdollisuus tuoda esiin näkemyksensä ja ajatuksensa ennen virallisen päätöksen tekoa. Tehostetun tuen toteutumista ja käytössä olevia tukitoimia arvioidaan vähintään kerran vuodessa. Jos tehostetulle tuelle ei nähdä arvioinnin seurauksena tarvetta, voidaan tehostettu tuki purkaa hallintopäätöksellä. Jos tehostettu tuki ei riitä, tehdään erityisen tuen päätös.

Päätös tehostetun tuen lopettamisesta ja tuen jatkumisesta yleisenä tukena tarkastellaan aina monialaisessa yhteistyössä. Arvio perustuu lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tilanteeseen sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajien ja asiantuntijoiden (esim. erityisopettaja ja tarvittavat terapeutit) yhteiseen näkemykseen. Ennen päätöstä huoltajien kanssa käydään arviointikeskustelu, jossa käsitellään tuen vaikutuksia ja lapsen senhetkistä tuen tarvetta. Lopullisen päätöksen tehostetun tuen päättämisestä tekee varhaiskasvatusjohtaja. Tuen päättyessä siirtymä toteutetaan suunnitelmallisesti. Lapselle laaditaan tarvittaessa päivitetty varhaiskasvatussuunnitelma, jossa kuvataan jatkossa toteutettavat tukitoimet. Siirtymävaiheessa varmistetaan tuen tarpeenmukainen jatkuvuus ja lapsen hyvinvoinnin turvaaminen. Tuen riittävyyttä seurataan säännöllisesti ja sitä tarkistetaan tarpeen mukaan.

¹³⁸ HE 148/2021 vp, s. 32

¹³⁹ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

5.3.3. Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästymisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla.

Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös¹⁴⁰.

Erityinen tuki

Mikäli yleisen ja tehostetun tuen tukimuodot eivät ole riittäviä, asiasta keskustellaan aina ensin lapsen huoltajan kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattujen havaintojen, tuen tarpeiden sekä käytettyjen pedagogisten tukitoimien, ympäristön järjestelyjen arvioinnin ja huoltajien kuulemisen perusteella varhaiskasvatusjohtaja tekee tarvittaessa hallintopäätöksen erityisestä tuesta. Ennen päätöksen tekemistä huoltajille varataan aika kuulemiseen, jossa heillä on mahdollisuus tuoda esiin näkemyksensä ja ajatuksensa ennen virallisen päätöksen tekoa. Erityisen tuen toteutumista ja käytössä olevia tukitoimia arvioidaan vähintään kerran vuodessa. Erityisen tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään myös moniammatillista näkökulmaa, esim. erilaisia lausuntoja, mutta erillinen lausunto ei ole välttämätön erityisen tuen saamiseksi.

Erityinen tuki suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhteistyössä varhaiskasvatushenkilöstön, varhaiskasvatuksen erityisopettajan, huoltajien sekä mahdollisten monialaisten osajien kuten puhe- ja toimintaterapeutin kanssa. Erityinen tuki sisältää yleisessä ja tehostetussa tuessa käytettyjen menetelmien lisäksi rakenteellisia tukitoimia (esim. ryhmäkoon pienentämistä tai henkilöstöresurssin lisäämistä) ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan vahvan tuen. Erityinen tuki, vastuut ja työnjako tukeen liittyen kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja tukitoimia arvioidaan vähintään kerran vuodessa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu erityisen tuen piirissä olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan ja arviointiin yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa.

Erityisen tuen lopettamista ja tuen jatkumista tehostettuna tai yleisenä tukena tarkastellaan aina monialaisessa yhteistyössä. Arvio perustuu lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tilanteeseen sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajien ja asiantuntijoiden (esim. erityisopettaja ja tarvittavat terapeutit) yhteiseen näkemykseen. Ennen päätöstä huoltajien kanssa käydään arviointikeskustelu, jossa käsitellään tuen vaikutuksia ja lapsen senhetkistä tuen tarvetta. Lopullisen päätöksen erityisen tuen päättämisestä tekee varhaiskasvatusjohtaja. Tuen päättyessä siirtyä toteutetaan suunnitelmallisesti. Lapselle laaditaan tarvittaessa päivitetty varhaiskasvatussuunnitelma (tai tehostetun tuen suunnitelma), jossa kuvataan jatkossa toteutettavat tukitoimet. Siirtymävaiheessa varmistetaan tuen jatkuvuus ja lapsen hyvinvoinnin turvaaminen. Tuen riittävyyttä seurataan säännöllisesti ja sitä tarkistetaan tarpeen mukaan.

Varhennettu oppivelvollisuus

¹⁴⁰ Varhaiskasvatuslaki 7 § ja HE 40/2018 vp, s. 87–88

Varhennettu oppivelvollisuus (1.8.2026 alkaen, ent. Pidennetty oppivelvollisuus) koskee lasta, jolla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja jonka oppivelvollisuuden katsotaan olevan tarpeen alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen myötä lapsella on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona täyttää viisi vuotta. Varhennetusta oppivelvollisuudesta päätetään ennen perusopetuksen alkamista.

Varhennetun oppivelvollisuuden lähtökohtana on, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta. Tämän jälkeen lapsi osallistuu oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvaan esiopetukseen kuusivuotiaana ja siirtyy sen jälkeen perusopetukseen. Päätöksen valmistelu perustuu monialaiseen yhteistyöhön, jossa hyödynnetään varhaiskasvatushenkilöstön, huoltajien sekä eri asiantuntijoiden arvioita. Päätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta tekee Juvan sivistystoimenjohtaja.

5.3.4. Tuen muodot

Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti¹⁴¹. Tuen muotoja voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuen muodot suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki voi sisältää **pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia** tuen muotoja.

Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Mikäli päiväkodissa tai perhepäivähoidossa on tehostettua tai erityistä tukea tarvitseva lapsi, tulee tämä ottaa huomioon lasten tai varhaiskasvatuslain mukaisen henkilöstön lukumäärässä¹⁴², jollei lasta varten ole henkilökohtaista tai ryhmäkohtaista avustajaa.

Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärutmin luominen. Lapsen tukeen kuuluvat muun muassa sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluu lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen. Rakenteellisia tuen muotoja ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan¹⁴³. Ryhmän henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lapsimäärän pienentämisellä muutetaan henkilöstön ja lasten suhdelukua siten, että lapsen tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät

141 Varhaiskasvatuslaki 15 b §

142 Varhaiskasvatuslaki 35 § ja 38 §

143 Varhaiskasvatuslaki 35 § 2 mom. ja 38 § 2 momentti

tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tuen muotoja.

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon ja hoivaan. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuslain mukaisesta tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi lapsen apuvälineiden käyttöä tai avustamista suunniteltaessa tulee ensisijaisesti järjestää nämä tukitoimet niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

Tuen muodot Juvalla

Juvan kunnassa rakenteelliset, hoidolliset ja pedagogiset tuen muodot toteutuvat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Tuen tarpeen ilmetessä Juvan kunnassa rakenteelliset tukitoimet huomioidaan muun muassa ryhmän henkilöstö rakenteessa tai ryhmäkoossa. Ryhmään voidaan kohdentaa lisäresursseja, kuten ryhmäavustaja tai lastenhoitaja. Lapsiryhmän kokoa voidaan tarvittaessa myös pienentää. Pedagoginen tuki toteutuu osana varhaiskasvatuksen arkea ja siihen sisältyy esimerkiksi toiminnan eriyttäminen, pienryhmätoiminta, toiminnan ennakointi, selkeän päiväjärjestyksen hyödyntäminen, kuvien ja muun visuaalisen tuen käyttö sekä oppimisympäristöjen muokkaaminen lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukeviksi.

Hoidollinen tuki liittyy lapsen yksilöllisen hoidon tarpeeseen ja sisältää esimerkiksi lääkitykseen, ruokavalioon, lepoon, liikkumiseen, perushoitoon tai sairauden hoitoon liittyvät järjestelyt sekä avustamiseen liittyvät käytännöt. Juvan kunnassa on nimetyt lääkehoito vastaavat, jotka toteuttavat lääkehoitoa suunnitelman mukaisesti. Tarvittaessa varhaiskasvatuksessa laaditaan yhteistyössä huoltajien ja terveydenhuollon kanssa lapsikohtaiset toimintaohjeet lapsen hoidon varmistamiseksi.

Tulkitsemis- ja avustamispalveluista sekä lapsen tarvitsemista apuvälineistä päätetään monialaisessa yhteistyössä. Arviointi perustuu huoltajien, varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä tarvittavien asiantuntijoiden (esim. puhe- ja toimintaterapeutit, erityisopettaja) näkemyksiin. Päätöksen palvelujen ja apuvälineiden järjestämisestä tekee varhaiskasvatusjohtaja. Avustamispalvelut kohdennetaan lapsen yksilöllisen tuen tarpeen mukaan ja niitä arvioidaan säännöllisesti osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

5.4. Lapsen tuen arviointi

Varhaiskasvatuksessa lapsen tukea arvioidaan kaikilla tuen tasoilla¹⁴⁴. Lapsen tuen tarvetta, sekä tuen riittävyyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tai tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin prosessi voi alkaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta. Myös huoltaja, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi tehdä aloitteen.

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen mielipide ja toivomukset huomioidaan ja huoltajan kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta ja tarvittavien tuen muotojen toteuttamista¹⁴⁵.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen arviointiin tarpeen mukaan. Sosiaali- ja terveysviranomaiset osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä, jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

Lapsen tuen arviointi käytännöt Juvalla

Tuen tarpeen arviointi käynnistyy varhaiskasvatuksen henkilöstön havainnoista, huoltajien kanssa käytävistä keskusteluista tai monialaisen yhteistyön kautta.

Arviointiprosessi etenee seuraavasti:

1. Pedagoginen havainnointi ja dokumentointi arjen toiminnassa
2. Keskustelu huoltajien kanssa ja yhteinen tilannearvio
3. Pedagogisen tuen kokeilu ja seuranta ryhmässä
4. Arviointikeskustelu varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa
5. Tarvittaessa monialaisen asiantuntijayhteistyön käynnistäminen
6. Johtopäätös tuen tasosta ja tukitoimista sekä kirjaaminen vasaan

Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että arviointiprosessi toteutuu suunnitelmallisesti ja että lapsen tuen tarpeeseen reagoidaan viivytyksettä.

Tuen seuranta, arviointi ja vaikutusten arviointi

Tuen toteutumista seurataan säännöllisesti osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Seurannan käytännöt:

- päivittäinen havainnointi ja kirjaaminen arjen tilanteissa
- säännölliset tiimipalaverit, joissa arvioidaan tukitoimien toimivuutta
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio ja seuranta
- huoltajakeskustelut vähintään kerran toimintavuodessa tai tarvittaessa useammin

Tuen vaikuttavuutta arvioidaan suhteessa lapsen kehitykseen, hyvinvointiin ja oppimisen edellytyksiin. Tarvittaessa tukitoimia muutetaan joustavasti ilman viivettä.

5.5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki eli tuen taso, tuen muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan¹⁴⁶. Sen laadinnasta ja

¹⁴⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 a ja d §

¹⁴⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 20 §

¹⁴⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 23 §

arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Henkilöstön tehtävänä on tukea huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan tarpeen mukaan vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa¹⁴⁷. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan lapsen muuttunutta tuen tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdollisten aiemmin toteutettujen tuen muotojen ja niiden vaikuttavuuden arviointi. Arviointi sisältää perustelut siitä, millaisista tuen muodoista lapsi hyötyy ja mitkä parhaiten toteuttavat yksilöllisesti lapsen etua¹⁴⁸.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä hallinnollista päätöstä annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista¹⁴⁹. Mikäli lapsen tuen tarvetta on arvioitu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa, tulee arviointi huomioida annettaessa tehostetun tai erityisen tuen hallinnollista päätöstä tai päätöstä tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.

Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjataan luvussa 1.3 kuvatus lisäksi seuraavat asiat lapsen tarpeen mukaan:

Pedagogiset tuen muodot

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa, esimerkiksi esteettömyyden huomiointi.

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoittamiseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkittamis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio.

Hoidolliset tuen muodot

- perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet.

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden palvelujen käyttö

¹⁴⁷ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 23 §

¹⁴⁸ HE 148/2021 vp, s. 34

¹⁴⁹ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut.

Tuen vaikuttavuuden arviointi

- tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat.

Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveyspalvelut, kuten lapsen saama kuntoutus, jos se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta¹⁵⁰.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Juvan kunnassa varhaiskasvatuksen opettaja vastaa varhaiskasvatussuunnitelman yksilöllisestä laadinnasta ja arvioinnista. Tarvittaessa apuna on myös yksikön varhaiskasvatuksen erityisopettaja, joka voi osallistua myös lasten vasu-keskusteluihin. Juvalla lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana ovat aina lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet, joiden tulee näkyä toiminnassa sekä oppimisympäristöissä. Lapsen tuen tarpeiden kartoittamisessa ja tarkoituksenmukaisten tukikeinojen suunnittelussa hyödynnetään pedagogista dokumentointia ja havainnointia. Tukitoimista keskustellaan aina yhdessä huoltajien kanssa, ja ne kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Toiminnan tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle.

Mikäli lapsella on tehostetun tai erityisen tuen tarve, vasu-keskustelu käydään toimintakauden alussa. Tukitoimia arvioidaan säännöllisesti koko vuoden ajan, ja yhteinen arviointikeskustelu huoltajien kanssa järjestetään vähintään kerran vuodessa. Tarvittaessa voidaan järjestää myös muita keskusteluja eri yhteistyötahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu aktiivisesti lapsen tuen suunnitteluun, arviointiin ja erilaisiin palavereihin tarpeen mukaan.

5.6. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin¹⁵¹. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa¹⁵². Myös huoltaja voi hakea tehostettua tai erityistä tukea lapselle¹⁵³. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta, ja päätös on toistaiseksi voimassa.

¹⁵⁰ HE 148/2021 vp, s. 35

¹⁵¹ Varhaiskasvatustilaki 15 e §

¹⁵² Hallintolaki 34 §

¹⁵³ HE 148/2021 vp, s. 35

Huoltaja voi tehdä päätöksestä oikaisuvaatimuksen¹⁵⁴. Päätökseen on liitettävä ohje oikaisuvaatimuksen tekemiseen. Päätös on aina perusteltava¹⁵⁵. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu¹⁵⁶.

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tuen muodoista
- varhaiskasvatuksen toimipaikasta
- tukipalveluista¹⁵⁷.

Jos lapsen tuesta ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, silloin tukipalveluista tehdään erillinen hallintopäätös. Päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tukipalvelut¹⁵⁸.

Varhaiskasvatuslain piiriin kuuluvassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen hallintopäätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta¹⁵⁹. Lapsen saadessa varhaiskasvatusta ostopalveluna hankitussa varhaiskasvatuksessa hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta. Myös palvelusetelin myöntänyt kunta tekee tukea koskevan hallintopäätöksen¹⁶⁰.

Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen esimerkiksi vuoroasumistilanteessa, hallintopäätöksen tekevät erikseen molemmat kunnat. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä lapsen edun mukaisesti. Kukin toimija tekee hallintopäätöksen itse.

Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Päätöksellä ei voida päättää lapsen sosiaali- ja terveystalvakuista, kuten lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineistä tai vammaispaalvelulain mukaisista palveluista ja tukitoimista.

Lapsen tuen tarvetta, riittävyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan (ks. luku 5.4). Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä.

Hallintopäätökset

154 Varhaiskasvatuslaki 62 §
155 Varhaiskasvatuslaki 62 §
156 HE 148/2021 vp, s. 36
157 HE 148/2021 vp, s. 34
158 Varhaiskasvatuslaki 15 c ja e §
159 Varhaiskasvatuslaki 15 e §
160 HE 148/2021 vp, s. 30

Tuen järjestämiseen liittyvät hallintopäätökset tehdään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Juvalla tehostetusta ja erityisestä tuesta tehdään hallintopäätös, jonka tekee varhaiskasvatusjohtaja.

Hallintopäätös prosessi sisältää:

- huoltajan ja lapsen kuulemisen
- päätöksen laatimisen
- päätöksen muuttamisen tai kumoamisen tarvittaessa

Hallintopäätökset dokumentoidaan asianmukaisesti Daisy-toiminnanohjausjärjestelmässä ja huoltaja saa päätöksestä tiedoksiannon Suomi.fi-viestillä.

5.7. Paikallisesti tarkennettavat asiat

Paikallisesti tarkennetaan varhaiskasvatuksessa annettavan tuen järjestämisen käytännöt päiväkodissa ja perhepäivähoidossa.

Paikallisesti tarkennetaan

- lapsen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset periaatteet ja käytännöt
- lapsen tuen tarpeen arviointiin liittyvät käytännöt ja vastuut
- tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa: pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot
- tukipalveluiden järjestämiseen liittyvät paikalliset käytännöt
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman täydentäminen tuen näkökulmasta luvun 5.5 mukaisesti, suunnitelman laatimiseen ja arviointiin liittyvät paikalliset vastuut ja käytännöt
- lasten ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön käytännöt tuen aikana
- monialainen yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arviointi sekä siihen liittyvän yhteistyön rakenteet ja käytännöt
- toiminta siirtymävaiheissa varhaiskasvatuksen aikana ja siirryttäessä esiopetukseen
- tuen suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin kannalta välttämättömien tietojen siirtämiseen ja vaihtamiseen liittyvät käytännöt sekä niihin liittyvät yhteistyökäytännöt
- tehostetun ja erityisen tuen sekä tukipalveluiden hallintopäätösmenettelyt (huoltajan ja lapsen kuuleminen sekä päätöksen laatiminen, muuttaminen ja kumoaminen).

Yleinen tuki

- yleisen tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa ja yleisen tuen järjestämisessä.

Tehostettu tuki

- tehostetun tuen käytännön järjestäminen
- toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa ja tehostetun tuen järjestämisessä.

Erityinen tuki

- erityisen tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa
- toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tai yleisenä tukena.

Varhaiskasvatuslaissa säädetyt tuen muodot

- tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- huoltajalle ja lapselle tiedottamiseen ja huoltajan ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat.

Paikallisesti määritellään tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Paikallisesti tarkennettavat asiat Juvalla

Juvan varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen tuen järjestämisen paikalliset käytännöt perustuvat inklusiiviseen toimintatapaan, jossa tuki järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa ryhmässä. Tuen järjestämistä ohjaa varhaiskasvatuslaki, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 sekä Juvan kunnan paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.

Tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset periaatteet ja käytännöt

Juvalla tuki rakentuu kolmiportaisen mallin mukaisesti (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki). Tuen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet, yksilölliset tarpeet sekä oikeus osallistua ryhmän toimintaan täysipainoisesti. Tuki toteutetaan pedagogisin, rakenteellisin ja tarvittaessa hoidollisin keinoin.

Tuen järjestämisessä keskeisiä periaatteita ovat:

- inklusiivisuus ja lapsen osallisuus
- varhainen tuki ja ennaltaehkäisevä työ
- joustavat pedagogiset ratkaisut
- huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Tuen tarpeen arviointi, käynnistäminen ja vastuut

Tuen tarve tunnistetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön havainnoinnin, huoltajien kanssa käytävien keskustelujen tai monialaisen yhteistyön kautta.

Vastuut jakautuvat seuraavasti:

- Varhaiskasvatuksen opettaja: pedagoginen vastuu, havainnointi ja VASUn laatiminen
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja: pedagoginen tuki, arviointi ja konsultaatio
- Päiväkodin johtaja: tuen kokonaisvastuu, resurssit ja hallinnolliset ratkaisut

- Huoltajat: osallistuminen suunnitteluun, arviointiin ja päätöksentekoon
- Monialaiset toimijat: osallistuminen tarpeen mukaan arviointiin ja tukitoimien suunnitteluun

Tuen aloittamisesta, muuttamisesta ja päättämisestä tehdään tarvittaessa hallintopäätökset voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Tuen toteuttaminen (pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tukimuodot)

Tuki toteutetaan ensisijaisesti pedagogisina ratkaisuin, kuten:

- toiminnan eriyttäminen
- pienryhmätoiminta ja ryhmien joustava muuntelu
- oppimisympäristöjen muokkaaminen
- kuvatuon ja struktuurin käyttö

Rakenteellista tukea toteutetaan mm. henkilöstöresurssien kohdentamisella ja ryhmäjäjestelyillä. Hoidollinen tuki toteutuu lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti osana arkea. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa osa-aikaista tukea ja pedagogista konsultaatiota kaikilla tuen tasoilla.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja tuen dokumentointi

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (VASU) toimii tuen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin keskeisenä asiakirjana. VASU perustuu lapsen vahvuuksiin, kiinnostuksen kohteisiin sekä pedagogiseen havainnointiin. Tehostetun ja erityisen tuen aikana VASU tarkistetaan säännöllisesti ja tukitoimet kirjataan selkeästi. Huoltajat osallistuvat VASU-prosessiin ja arviointiin vähintään kerran toimintavuodessa.

Tuen vaikutusten seuranta ja arviointi

Tuen toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan jatkuvasti osana varhaiskasvatuksen arkea.

Seuranta toteutuu:

- päivittäisen havainnoinnin kautta
- tiimipalaverissa
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatioissa
- huoltajakeskusteluissa

Tukea muutetaan joustavasti lapsen tarpeiden mukaan ilman viivettä.

Monialainen yhteistyö

Monialainen yhteistyö toteutetaan pääasiassa Eloisan palveluiden kanssa, mukaan lukien neuvola, kuntoutuspalvelut ja sosiaalipalvelut. Yhteistyön tavoitteena on varmistaa lapsen oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen tuki. Kaikki monialainen yhteistyö tehdään huoltajien suostumuksella ja heidän kanssaan yhteistyössä.

Siirtymävaiheet ja tiedonsiirto

Siirtymävaiheissa (esim. ryhmävaihdot ja esiopetukseen siirtyminen) varmistetaan tuen jatkuvuus.

Tiedonsiirto toteutetaan hallitusti:

- huoltajien kanssa käytävissä siirtokeskusteluissa
- siirtopalaverissa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön kesken

- kirjallisella dokumentaatiolla lapsen VASUssa

Tiedonsiirrossa noudatetaan tietosuoja- ja salassapitomääräyksiä.

Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennettuun oppivelvollisuuteen liittyvä prosessi toteutetaan monialaisessa yhteistyössä huoltajien, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja asiantuntijoiden kanssa. Päätöksen tekee sivistystoimenjohtaja. Tavoitteena on varmistaa lapsen oikea-aikainen siirtyminen esiopetukseen ja oppivelvollisuuden piiriin hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti.

Hallintopäätökset ja menettelytavat

Tehostettua ja erityistä tukea koskevat hallintopäätökset tekee varhaiskasvatusjohtaja.

Hallintopäätösprosessi sisältää:

- huoltajan ja lapsen kuulemisen
- päätöksen valmistelun ja perustelun
- päätöksen dokumentoinnin Daisy-järjestelmään
- tiedoksiannon huoltajalle [Suomi.fi](https://suomi.fi)-palvelun kautta

Päätöksiä voidaan muuttaa tai kumota lapsen tuen tarpeen muuttuessa.

Yhteistyö huoltajien ja lapsen kanssa

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on keskeinen osa tuen toteuttamista. Yhteistyö perustuu avoimuuteen, luottamukseen ja lapsen edun ensisijaisuuteen. Lapsen mielipide huomioidaan ikätason mukaisesti kaikissa tuen vaiheissa.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja tässä perusteasiakirjassa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

6.1. Paikallisesti tarkennettavat asiat

Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva paikallinen suunnittelu voi olla omaleimaista, mutta se ei voi olla ristiriidassa varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkentaa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen liittyvät varhaiskasvatuksen arvoperustaa, pedagogisia periaatteita ja ratkaisuja täydentävät näkökulmat*
- miten nämä näkökulmat tulevat esille varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, työtavoissa ja pedagogisessa toiminnassa.*

7. Arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatustaan, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja perusteita tarkentavan paikallisen suunnittelun toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatustaan mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹⁶¹. Arvioinnin kohteena ovat varhaiskasvatustaan toteutuminen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätty periaatteet, sisällöt ja tavoitteet. Varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistuu varhaiskasvatuksen arviointiin ja kehittämiseen. Varhaiskasvatuksen arvioinnin tulee olla suunnitelmallista, säännöllistä ja jatkuvaa. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää ja laadunhallintaa. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

Lapsen varhaiskasvatusta arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon¹⁶² hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsille ja huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen arviointiin ja heidän näkemyksensä otetaan huomioon varhaiskasvatuksen ja pedagogisen toiminnan kehittämisessä.

7.1. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on kehittää varhaiskasvatusta sekä edistää lasten kehityksen ja oppimisen edellytyksiä¹⁶³. Suunnitelmallisen varhaiskasvatuksen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisella ja paikallisella tasolla.

Kansallisen tason arviointien tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskeissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti¹⁶⁴. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatuksen suunnittelua ja sen toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä-, yksikkö-, toimipaikka- ja lapsiryhmätason arviointikokonaisuudesta ja arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa. Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on toimipaikassa¹⁶⁵ järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö, oppimisympäristöt tai kielen kehityksen tukeminen. Lapsen tuen (luku 5) toteutuminen on keskeinen arvioinnin kohde. Arvioinnin ja kehittämisen jatkuvaan prosessiin kuuluu tärkeänä osana pedagoginen dokumentointi (luku 4.2).

¹⁶¹ Varhaiskasvatustaanlaki 24 §

¹⁶² Varhaiskasvatustaanlaki 20 §

¹⁶³ Varhaiskasvatustaanlaki 24 §

¹⁶⁴ Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013) 1 §

¹⁶⁵ Varhaiskasvatustaanlaki 20 §

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Arvioinnilla¹⁶⁶ edistetään lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut pedagogisen toiminnan tavoitteet on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen tuen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, ovat paikallisesti tarkennettavat asiat ohjaavat paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnin suunnittelua ja toteuttamista. Varhaiskasvatuksen järjestäjä kehittää varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteuttamista ja arviointia sekä sitä kautta niiden laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.

Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen Juvan kunnassa

Juvan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan vähintään kerran vuodessa ja päivitetään tarvittaessa. Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä huoltajien, lapsen ja varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Suunnitelmaa täydennetään ja arvioidaan vähintään kerran vuodessa ja tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään VALSSI-laadunarviointijärjestelmää. Järjestelmän avulla seurataan, arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa sekä toimintakulttuuria. Pedagogista toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan toimintakauden alussa järjestettävissä suunnittelupäivissä tai -illoissa. Säännöllisesti pidettävissä tiimipalaverissa, yhteisissä kokouksissa ja pedatiimeissa keskustellaan ajankohtaisista pedagogisista aiheista ja varhaiskasvatukseen liittyvistä muista asioista. Henkilökunta arvioi vuosittain omaa työskentelyään sekä kehittämis- ja koulutustarpeitaan esimiehen kanssa pidettävissä kehityskeskusteluissa. Esimiehet hyödyntävät kehityskeskusteluissa esille tulleita asioita varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan kehittämisessä. Lasten kanssa toimintaa arvioidaan ja kehitetään lapsilta saadun palautteen ja henkilökunnan havaintojen perusteella. Huoltajille tehdään myös asiakaskyselyjä, joiden tulokset julkaistaan jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä. Varhaiskasvatussuunnitelman kehittämistä ja arviointia tehdään yhdessä kuntastrategia sekä hyvinvointisuunnitelman arvioinnin yhteydessä. Juvan kunnassa on käynnissä Kevan hanke, joka tukee strategiatyön jalkauttamista osana varhaiskasvatuksen toimintaa.

7.2. Paikallisesti tarkennettavat asiat

Paikallisesti tarkennetaan perusteissa kuvattuja varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin ja kehittämisen periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi tarkennetaan

- miten varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden määäämien tavoitteiden toteuttamista ja toteutumista arvioidaan paikallisesti*

- *miten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä tarkentavan paikallisen suunnittelun toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään systemaattisesti varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja eri arviointikokonaisuuden tasoilla*
- *miten varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistuu varhaiskasvatuksen arviointiin ja kehittämiseen*
- *miten lasten mielipiteet selvitetään ja otetaan huomioon varhaiskasvatusta arvioitaessa*
- *miten huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin ja kehittämiseen*
- *miten lapsen tuen toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään systemaattisesti päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa*
- *miten lapsilta, huoltajilta ja muilta yhteistyötahoilta saatua palautetta kerätään ja hyödynnetään laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä*
- *miten arvioinnissa saatuja tietoja hyödynnetään varhaiskasvatuspalvelujen johtamisessa ja kehittämisessä*
- *miten arvioinnin keskeiset tulokset julkistetaan.*